

SİGORTA PRİMLERİNİN ZAMANINDA ÖDENMEMESİ VE BU NEDENLE SİGORTACININ, GEMİ İPOTEĞİ ALACAKLISINA KARŞI TAZMİNAT ÖDEME BORCUNDAN KURTULMASI

Yrd. Doç. Dr. Fevzi TOPSOY¹

Özet

Sigorta tazminatı, gemi ipoteği kapsamına dâhil olan en önemli unsurlardan birisidir. Özellikle geminin kurtarılamayacak şekilde batması durumunda gemi ipoteği alacaklısı, alacağına, sadece sigorta tazminatıyla kavuşabilir. Bununla birlikte, primin ödenmemesi nedeniyle sigorta sözleşmesinin feshedilmesi durumunda, sigortacı gemi ipoteği alacaklısına karşı da sorumluluktan kurtulmaktadır. Bu kapsamda çalışmada; sigorta priminin zamanında ödenmemesinin sonuçları ile sigortacının gemi ipoteği alacaklısına karşı sigorta tazminatı ödeme borcundan kurtulmasının koşulları ayrıntılı olarak tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sigorta sözleşmesi, Sigorta tazminatı, Sigorta primi, Gemi ipoteği, Sözleşmenin feshi

NON-PAYMENT OF INSURANCE PREMIUMS ON TIME, AND THEREFORE THE INSURER'S GET AWAY FROM PAYING INSURANCE INDEMNITY TO SHIP MORTGAGEE

Abstract

Insurance Indemnity is one of the most important elements included in ship mortgage. In particular, when the shipwreck cannot be revocable, ship mortgagee can obtain her debt with only insurance indemnity. However, in the event of termination of the insurance contract due to non-payment of premium, the insurer is not liable against ship mortgagee. In this study; consequences of the non-payment of the insurance premiums and the situations of an insurer to get away from paying insurance indemnity to the ship mortgagee are discussed in detail.

Keywords: Insurance contract, Insurance indemnity, Insurance premiums, Ship mortgage, Cancellation of contract.

¹ Zirve Üniversitesi Hukuk Fakültesi Deniz Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

GİRİŞ

Sigorta tazminatı, gemi ipoteği kapsamına kendiliğinden² dâhil olan en önemli unsurlardan birisidir³. Özellikle geminin kurtarılamayacak şekilde batması durumunda, gemi ipoteği alacaklısının alacağına kavuşmasının yegâne yolu, çoğu zaman, sigorta tazminatıdır⁴. Bu nedenle, gemi malikinin menfaatinin sigortalanması kadar mevcut sigorta sözleşmesinin de ipotek süresince, özellikle gemi ipoteği alacaklısına karşı, ayakta tutulması büyük önem taşır. Bu öneminden dolayı Türk Ticaret Kanunu (TTK)'na, sigorta sözleşmesinin süresinden önce sona ermesi durumunda, menfaati zarara uğrayacak olan gemi ipoteği alacaklısını koruyan özel hükümler derç edilmiştir⁵. Bununla birlikte kanun koyucu, sigorta sözleşmesinin, sigorta priminin zamanında ödenmemesi nedeniyle feshedilmesini farklı şekilde hükme bağlamıştır. Örneğin sigorta sözleşmesinin, primin zamanında ödenmemesi nedeniyle feshedilmesi durumunda, gemi ipoteği alacaklısına karşı geçerli olmaya devam edeceği iki haftalık süre uygulanmadığı [TTK m. 1014(3)] gibi; yine sigortacı, sigorta priminin zamanında ödenmemesi nedeniyle sigorta ettirene veya sigortalıya karşı tazminat ödeme borcundan kurtulması

² Türk hukukunda sigorta tazminatı, gemi ipoteğinin kapsamına kendiliğinden dahil olan unsurlardan birisidir. Bunun için sigorta tazminatı üzerinde ayrıca rehin tesisine ihtiyaç bulunmadığı gibi gemi ipoteğinin sigortacıya bildirilmiş olması da zorunlu değildir. Gemi ipoteğinin riziko gerçekleşmeden önce tesis edilmiş olması yeterlidir. Bununla birlikte sigorta tazminatından bahsedilebilmesi için, her şeyden önce, gemi malikinin menfaatinin sigortalandığı geçerli bir sigorta sözleşmesine ihtiyaç olduğu da tartışmadan uzaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. *Kalpsüz*, T.: Gemi Rehni, B. 5, Ankara 2004, s. 101; *Akıncı*, S.: Türk Hukukunda Gemi İpoteği, Ankara 1958, s. 99.

³ Bununla birlikte gemi maliki, ipotek tesis edebilmesi için gemisini sigorta ettirmekle yükümlü değildir. *Kalpsüz*, s. 103; *Akıncı*, s. 96. Uygulamada ise gemi maliki, gemiye ilişkin finans işlemleri için gemisini sigorta ettirmek zorunda kalmaktadır. Bkz. *Rydenfelt*, M.: Insurance in Ship Finance, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Lund Üniversitesi, s. 31.

⁴ Bu nedenle, uygulamada, gemi malikinin gemisini sigorta ettirmesinin şart koşulduğu ve ipotek sözleşmesinde bu hususun vurgulandığı bildirilmektedir. *Hill*, C.: Maritime Law, B. 6, Londra 2003, s. 33.

⁵ İpotekli alacaklı hakkında sigorta sözleşmesinin süresinden önce sona ermesini gerektiren sebeplerin, ancak durumun kendisine bildirilmesinden veya herhangi bir şekilde öğrendiği tarihten itibaren iki hafta geçmekle hüküm ifade edeceğine ilişkin TTK'nın 1024(2) maddesi bu özel hükümlerden birisidir. Yine TTK'nın 1027(1) maddesinde sigortacının, sigorta ettirenin veya sigortalının fiili yüzünden, tazminat ödeme borcundan kurtulsa bile, ipotekli alacaklıya karşı olan borcunun varlığını sürdüreceği hükme bağlanmıştır.

durumunda gemi ipoteği alacaklısına karşı da borçtan kurtulmaktadır [TTK m. 1027(2)(a)]. Buna karşılık kanun koyucu, gemi ipoteğini sigortacıya bildiren ipotekli alacaklıya, ödenmemiş primleri ödeyerek sigorta sözleşmesini ayakta tutma imkânı getirmiştir [TTK m. 1024(1)].

Görüldüğü üzere sigorta primlerinin zamanında ödenmemesi, sigorta sözleşmesinin tarafı olmamasına rağmen bundan en çok etkilenecek kişilerden birisi olan gemi ipoteği alacaklısının aleyhine sonuçlar doğuran özel bir durumdur. Konuyla ilgili olarak hem TTK'nın Deniz Ticareti Hukuku (m. 1022 -1029) hem de Sigorta Hukuku (m. 1430 – 1434) kitabında özel hükümler bulunmaktadır. Bunların bir kısmı 1956 tarihli eski TTK'dan dili güncelleştirilerek alınırken özellikle sigorta hukukuyla ilgili olan hükümler kapsamlı değişikliğe uğramıştır. Bu nedenle konunun ayrıntılı bir şekilde incelenmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu kapsamda, çalışmada, öncelikle, kapsamlı değişikliğe uğrayan, TTK'nın, sigorta priminin zamanında ödenmemesi nedeniyle sigortacının, sigorta ettirene karşı sorumluluktan kurtulmasına ilişkin hükümleri incelenmiştir. Ardından da sigortacının, yine sigorta priminin zamanında ödenmemesi nedeniyle gemi ipoteği alacaklısına karşı sigorta tazminatı ödeme borcundan kurtulmasının koşulları ayrıntılı olarak tartışılmıştır.

I. Prim Ödeme Borcu

Prim ödeme borcu, sigorta ettirenin, sigorta sözleşmesinden doğan asli edim yükümlülüğüdür⁶. Ayrıca kanun koyucu, sigortacının riziko taşıma yükümlülüğünün başlamasını, kural olarak, primin tamamının veya taksitlendirilmişse ilk taksitinin ödenmiş olması koşuluna bağlamıştır. Bu itibarla primin ödenmesi; hem sigorta sözleşmesinden doğan edimin ifası dolayısıyla temerrüt hükümlerinin uygulanması hem de

⁶ Sigorta sözleşmesi, bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan rizikonun meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle veyahut hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yüklediği iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Bkz. TTK m. 1401. Tarafların asli edim yükümlülükleri; sigortacı için rizikoyu taşıma yükümlülüğü iken sigorta ettiren açısından prim ödeme borcudur. Ayrıntılı bilgi için bkz. *Arseven*, H.: Sigorta Hukuku, B. 2, İstanbul 1991, S. 93; *Kender*, R.: Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, B. 12, İstanbul 2013, s. 163 (Sigorta Hukuku); *Bozer*, A.: Sigorta Hukuku, Ankara 2004, s. 23; *Kubilay*, H.: Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, İzmir 2003, s. 33; *Can*, M.: Türk Özel Sigorta Hukuku, B. 3, Ankara 2009, s. 223.

sigortacının sorumluluğunun başlaması açısından büyük önem taşımaktadır.

A) Prim Kavramı

TTK'nın 1430(1) maddesinde sigorta ettirenin sözleşmede kararlaştırılan primi ödemekle yükümlü olduğu hükme bağlanmasına rağmen, TTK'da sigorta primi tanımlanmamıştır. Bununla birlikte doktrin ve uygulamaya paralel olarak sigorta primini, sigortacının rizikoyu üstlenmesine karşılık olarak, sigorta ettirenin ifa etmesi gereken karşı edim şeklinde tanımlamak mümkündür⁷.

Sigorta primi ödeme borcu sigorta ettiren açısından asli edim yükümlülüğü olmakla birlikte primin, mutlaka sigorta sözleşmesinde belirlenmiş olması zorunlu değildir⁸. Belirlenebilir olması da sözleşmenin geçerliliği için yeterlidir⁹. Sigorta primi, hukuki niteliği itibariyle bir para borcudur¹⁰. Sigorta ettirenin sözleşmede gösterilen adresinde (aranacak borç)¹¹ ve kural olarak peşin ödenir¹². Bununla birlikte primin peşin ödenmesi emredici değildir¹³. Taraflar, ilk taksitin nakden ödenmesi şartıyla, sonraki primler için kambiyo senedi düzenlenmesini

⁷ Arseven, s. 117; Doktrinde yapılan diğer tanımlar için bkz. Kayhan, Ş.: Sigorta Sözleşmelerinde Prim Ödeme Borcu, Ankara 2004, s. 93; Ayli, A.: Zarar Sigortalarında Prim Ödeme Borcu, İstanbul 2003, s. 5.

⁸ Primin sigorta sözleşmesinde gösterilmemiş olması sözleşmeyi geçersiz kılmaz. Bkz. Kender, Sigorta Hukuku, s. 233; Arseven ise primin serbest sisteme göre belirlendiği durumlarda, primin belirlenmemiş olmasının sözleşmeyi geçersiz kılacağını düşünmektedir. Arseven, s. 120.

⁹ Yarg. 11. HD, 11.09.1973, E. 2810 K. 3314 (www.kazanci.com.tr) (Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2014).

¹⁰ 1956 tarihli eski TTK'nın 1294(2) maddesinde açık şekilde sigorta priminin "para olarak ödeneceği" belirtilmiştir. TTK'nın 1494(2) maddesinde de "nakden ödeneceği" hükme bağlanarak, prim ödeme borcunun bir para borcu olduğu kabul edilmiştir.

¹¹ Bkz. TTK m. 1432. Bilindiği gibi aksine sözleşme olmadıkça para borçlarının ifa yeri, alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yeridir [TBK m. 89(1)]. Bu anlamda TTK'nın 1432. maddesi bu genel kuralın istisnalarından birisidir. Ayrıntılı bilgi için bkz., Bozer, s. 86; Ayli, s. 72.

¹² Bu anlamda sigortacı kısmi ödemeyi kabul etmek zorunda değildir. Krş TBK m. 84. Bununla birlikte primin poliçe veya bonoya bağlanması durumunda sigortacı, TTK'nın 707(2) maddesi uyarınca, kısmi ödemeyi reddedememelidir.

¹³ "Sigorta sözleşme süresi sona ermeden primin tamamının tahsil edilmesi kaydıyla, prim tahsiline ilişkin usul ve esaslar taraflarca belirlenir". Sigorta Şirketleri ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esaslarına İlişkin Yönetmelik m. 24. Yönetmelik için bkz. RG., 24.08.2007, Sayı: 26623.

kararlaştırabilirler¹⁴. Sigorta priminin doğrudan sigortacıya ödenmesi de zorunlu değildir. Prim tahsil etme yetkisine sahip acenteye¹⁵ yapılacak ödemeler de sigortacıya yapılmış sayılır¹⁶.

Sigorta priminin taksitle ödenebilmesi için durumun mutlaka sözleşmede açık olarak kararlaştırılmasının gerekli olup olmadığı, özellikle kısmi ödemeyi kabul eden sigortacının sorumluluğunun başlayıp başlamadığı hususu açık değildir. Doktrinde bir kısım yazar, sigortacının kısmi ödemeyi kabul etmesinin, zımni olarak, primlerin taksitle ödenmesini kabul ettiği şeklinde yorumlanması gerektiğini ileri sürerken¹⁷; diğer bir görüş, sigortacı çekince ileri sürmese bile kısmi ödemenin kabulünün primlerin taksitlendirilmesi olarak kabul edilemeyeceği şeklindedir¹⁸. 1956 tarihli eski TTK'da tam karşılığı olmayan TTK'nın 1431(2) maddesinde “*İzleyen taksitlerin ödeme zamanı, miktarı ve priminin vadesinde ödenmemesinin sonuçları, poliçe ile birlikte yazılı olarak sigorta ettirene bildiril(eceği) veya bu şartlar(ın) poliçe üzerine yazıl(acağı)*” hükme bağlanmıştır. Maddenin lafzı, taksitlendirmenin ancak tarafların açık rızalarıyla mümkün olabileceği görüşünü destekler gibi görünse de aslında madde, tarafların açık iradeleriyle taksitlendirmeyi kabul etmeleri durumunda sigortacının yükümlülüklerini düzenlemektedir. Emredici olduğu iddia edilse bile maddenin amaçsal yorumundan taksitlendirmenin ancak tarafların açık rızalarıyla kabul edilebileceği anlamı çıkmamaktadır. Ayrıca örtülü olarak primin taksitlendirilmesine ilişkin bir yasak da bulunmamaktadır. Dolayısıyla sigortacının kısmi prim ödemesini kabul etmesi, zımnen

¹⁴ Krş. TTK m. 1430(1) ve (2). Ancak bu durumda ödeme, kambiyo senedinin tahsil edilmesi halinde yapılmış sayılır. Sonraki primlerin ödenmesi konusunda taraflar arasında bir anlaşma yoksa, “... her bir taksidin ait olduğu sigorta devresinin ilk günü ödenmesi gerekir.” Şenocak, K.: Hukuki Himaye Sigortası, Ankara 1993, s. 158.

¹⁵ “... Sözleşmede taraf olmadığı gibi, davalı sigorta şirketi ile acentelik ilişkisi iddia ve ispat edilmeyen dava dışı şirkete yapılan ödemenin, poliçede belirlenen prim peşinatına ya da taksitine karşılık yapıldığını kabule olanak bulunmamaktadır”. Yarg. HGK, 17.02.2010, E.2010/11-76, K.2010/76 (www.kazancı.com.tr).

¹⁶ Sigorta Acenteleri Yönetmeliği m. 12(3). Yönetmelik için bkz. RG., 14.04.2008, Sayı: 26847. Bununla birlikte sigortacı tarafından acenteye yapılan ödeme, hak sahibi tarafından tahsil edilmedikçe ödenmiş sayılmaz.

¹⁷ Ayli, s.77; Doğanay, İ.: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. III, Ankara 1979, s. 841.

¹⁸ Kayıhan, s. 164. Ancak yazar bu görüşünü, günümüzde yürürlükten olmayan, Sigorta Murakabe Kanunu'nun 23. maddesi ile Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esasları Yönetmeliği'nin 33. maddesine dayandırmıştır.

primlerin taksitle ödenmesinin kabul edildiği şeklinde yorumlanmalıdır¹⁹. Bu anlamda kısmi ödemeyi kabul eden sigortacı²⁰, meydana gelen rizikolardan sorumlu olacağı gibi primin hiç ödenmemesi gerekçesiyle sözleşmeden cayma hakkını da kullanamamalıdır.

Prim ödeme borcu, sigorta sözleşmesiyle birlikte doğar²¹; ancak poliçenin sigorta ettirene teslimiyle muaccel olur²². Bu anlamda sigorta ettiren, kendisine poliçe teslim edilmedikçe prim ödemekle yükümlü değildir²³. Bir an önce sigortacının sorumluluğunun başlamasını isteyen

¹⁹ “... sigortanın süresi 10 yıl olarak gösterilmiş ve poliçede bir senesinin primi belirtilerek bu primin her yıl tahsili yoluna gidilmiş olması itibarıyla 10 yıllık primin taksitler halinde ödenmesinin kararlaştırıldığı kabulü gerekir”. Yarg. 11. HD, 11.09.1973, E. 2810 K. 3314 (www.kazanci.com.tr) (Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2014); “... dosya içerisindeki bilgi ve belgelerden davalı sigorta şirketinin acentesi tarafından davacının prim borcu için alınan iki adet bononun davalıya gönderildiği ve onun tarafından da primin bu şekilde ödenmesine itiraz edilmeyerek bonoların bankaya tahsile verildiği anlaşılmaktadır. Bu durum karşısında, sigorta poliçesindeki primin peşinen ödeneceğine ilişkin ve TTK’nın 1295(1) maddesinde yer alan şartın TTK’nın 1264(4) maddesi hükmü uyarınca sigortalı yararına değiştirildiğinin kabulü gerekir”. Yarg. 11. HD, 16.11.1990, E. 1990/7193, K. 1990/7312 [Çeker, M.: Sigorta Hukuku, B. 8, Adana 2013, s. 105 (69 nolu dipnotta zikredilen karar)]. Aynı yöndeki görüşler için bkz. Doğanay, s. 841; Ayli, s. 77.

²⁰ Buradaki kısmi ödemenin kabulünden, sigortacının kendi iradesiyle kabul ettiği kısmi prim ödemeleri anlaşılmalıdır. Bu itibarla; primlerin poliçe veya bonoya bağlanmış bir sözleşmede, sigortacının TTK’nın 707(2) maddesi uyarınca kısmi ödemeyi kabul etmek zorunda olması durumunda sorumluluğu başlamayacağı gibi primin borcu da ödenmiş olmayacaktır. Krs. TTK m. 1430(2).

²¹ *Arseven*, s. 122.

²² TTK’nın 1341(1) maddesinin ikinci cümlesi uyarınca karada ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalarda sigorta primi, poliçe henüz düzenlenmemiş olsa bile, sözleşmenin yapıldığı anda muaccel olur. Bkz. Yarg. HGK, 25.11.1983, E. 1980/11-2799, K. 1983/1211; Yarg. HGK, 09.05.2007, E. 2007/11-250, K. 2007/250 (www.kazanci.com.tr) (Erişim Tarihi: 21 Temmuz 2014).

²³ Sigorta sözleşmelerinde sigortacının asli edim yükümlülüğü rizikonun üstlenilmesidir. TTK’nın 1424(1) maddesinde sigortacının, belirtilen süreler içinde, imzalı poliçeyi sigorta ettirene vermek zorunda olduğu hükme bağlanmış olsa da bu yükümlülük asli değil bir yan edim yükümlülüğüdür. Bu nedenle TTK’nın 1431(1) maddesinde sigorta ettirene verilen poliçe teslim edilmemesi nedeniyle prim ödemediği kaçınma hakkının, bir “ödemezik def’i” değil; prim üzerinde hapis hakkına benzer bir hak olduğu belirtilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. *Kender*, R.: “Poliçe Verme Yükümlülüğüne Aykırılıktan Doğan Hukuki Sonuçlar”, *Sigorta Hukuku Dergisi*, 1997, C. II, S. 1, s. 11 (“Poliçe Verme Yükümlülüğü”); *Ayli*, s. 64.

sigorta ettiren, henüz poliçe düzenlenmemiş olmasına rağmen, primi ödemek isterse sigortacı bu ifayı kabul etmek zorunda olacak mıdır?

Konuyla ilgili açık bir düzenleme bulunmamakla birlikte TTK'nın 1431(1) maddesinde sigorta priminin, kural olarak, sigorta sözleşmesi yapılır yapılmaz ve poliçenin teslimi karşılığında ödeneceği düzenlenmektedir. Maddedeki ifa zamanı, “borcun muacceliyetini”, diğer bir ifadeyle sigorta ettirenin sigorta primini ödemek zorunda olduğu, sigortacının da sigorta priminin ifasını isteyebileceği ve gerektiğinde dava açabileceği an olarak anlaşılmalıdır. Bu anlamda sigorta primi, sigorta sözleşmesinin kurulmasıyla “ifa edilebilir” hale geleceğinden²⁴, sigortacı, haklı bir neden olmaksızın, sigorta poliçesi düzenlenmeden önce yapılan prim ödemesini kabul etmek zorunda olmalıdır.

B) Önemi

Sözleşmede belirlenen primin tamamının veya taksitlendirilmişse ilk taksitinin ödenmesi, sigortacının sorumluluğunun başlaması açısından büyük öneme sahiptir [TTK m. 1421(1)]²⁵. Diğer bir ifadeyle, prim ödeme borcu ifa edilmediği sürece, sigortacının gerçekleşen rizikolar nedeniyle sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğü doğmaz²⁶. Bununla birlikte bu kural emredici değildir. Sigorta ettirenin aleyhine olmamak şartıyla aksinin

²⁴ Borçlar Hukuku anlamında ifa zamanı, “borcun muacceliyeti” ve “borcun ifa edilebilirliği” olmak üzere birbirinden farklı iki anlamda kullanılmaktadır. “Muacceliyet” alacaklının, edimin ifasını isteyebileceği ve gerektiğinde dava açabileceğini, borçlunun ise edimi ifa etmek zorunda olduğunu gösterirken; “ifa edilebilirlik” borcun borçlu tarafından ifa edilebileceği anı diğer bir deyişle edimi yerine getirme yetkisini göstermektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. *Eren, F.:* Borçlar Hukuku Genel Hükümler, B. 15, Ankara 2013, s. 947; *Von Tuhr, A.* (çev. *Edege, C.*): Borçlar Hukukunun Umumi Kısımı, C. I ve II, Ankara 1983, s. 506.

²⁵ 1956 tarihli eski TTK'nın 1282. maddesinde de aksi kararlaştırılmadığı sürece sigortacının, primin ödendiği tarihten itibaren gerçekleşen rizikolardan sorumlu olduğu hükme bağlanmıştı. 1926 tarihli Ticaret Kanunu'nun 959. maddesinde ise sigortacının sorumluluğunun, aksi kararlaştırılmadığı sürece, sigorta sözleşmesinden itibaren başlayacağı hükme bağlanmıştı.

²⁶ “... bono bedeli ödenmesinin riskin gerçekleştiği tarihten sonra olması nedeniyle TTK'nın 1294(2) maddesi [TTK m. 1430(2)] uyarınca sigortacının sorumluluğunun başlamaması gerekir ...” Yarg. 11. HD, 19.10.1998, E. 1999/204, K. 1999/8683 (Dinçment, N.: “Munzam Zarar Kavramı ve Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin Munzam Zarara İlişkin Bazı Yeni Kararları”, *Sigorta Hukuku Dergisi*, 2003, C. VIII, S. 1, s. 157). Kara ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalarda ise sigortacı, sözleşmenin yapılmasıyla sorumlu olur. Bkz. TTK m. 1421(1)(ikinci cümle).

kararlaştırması mümkündür²⁷. Dolayısıyla taraflar, sigortacının sorumluluğunun, primler henüz ödenmeden veya ödendiği tarihten önceki bir andan itibaren başlayacağını kararlaştırılabilirler²⁸.

Sigorta poliçesi teslim edilmediği sürece sigorta ettirenin prim ödeme yükümlüğü doğmadığına, buna karşılık, prim ödenmediği sürece de sigortacının sorumluluğu başlamadığına göre; sigorta ettirenin kendisine poliçe teslim edilmediği gerekçesiyle prim ödemekten kaçınması ve bu esnada rizikonun gerçekleşmesi durumunda, doğan zarardan kimin sorumlu olacağı sorunu ortaya çıkmaktadır.

TTK'nın 1424(1) maddesinin son cümlesinde sigortacının, poliçenin geç verilmesinden doğan zarardan sorumlu olduğu hükme bağlanmıştır. Bu itibarla; kendi kusuruyla poliçe verme yükümlülüğünü yerine getirmeyen sigortacı, maddede belirtilen süreler²⁹ aşıldıktan sonraki makul süre³⁰ içinde gerçekleşen rizikolardan sorumlu olmalıdır³¹. Buna

²⁷ Seven, V.: "Sigorta Priminin Rizikonun Gerçekleşmesinden Sonra Tahsil Edilmesinin Sonuçları", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2009, C. XI, Özel Sayı, s. 1275; Aral, İ.: "Sigorta Sözleşmelerinde Prim Ödeme Borcu", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2007, C. XIII, S. 3-4, s. 128.

²⁸ Bununla birlikte prim tahsil edilmiş olmasına rağmen, sigortacının sorumluluğunun daha ileri bir tarihte başlayacağı kararlaştırılmaz. Ayrıntılı bilgi için bkz. *Kayıhan*, s. 151; *Ayli*, s. 63.

²⁹ TTK'nın 1424(1) maddesi gereği sigortacı; sigorta sözleşmesi kendisi veya acentesi tarafından yapılmışsa sözleşmenin yapılmasından itibaren yirmidört saat, diğer hâllerde onbeş gün içinde, yetkililerce imzalanmış bir poliçeyi sigorta ettirene vermekle yükümlüdür.

³⁰ Yargıtay, TTK'nın 1424(1) maddesinde öngörülen süreler içinde poliçe vermemesinden dolayı doğan zararlardan sigortacının sorumlu tutulabilmesi için sigorta ettirenin, poliçe verilmemesi gereken tarihten uzunca bir süre beklemezsizin yeni bir sigorta sözleşmesi yapmak için harekete geçmesi gerektiğine hükmetmiş (Yarg. 11. HD, 26.01.1982, E.74, K.1125 (www.kazanci.com.tr)) olmasına rağmen makul sürenin ne olduğunu açıklamamıştır. Can, buradaki makul sürenin, yeni bir sigorta sözleşmesi yapılabilmesi için gereken makul süre olduğunu düşünmektedir. Buna göre sigorta ettiren; riziko bu süre dolmadan önce gerçekleşmişse müspet zararını tazmini, bu süre sonunda gerçekleşmişse menfi zararının tazminini isteyebilecektir. *Can*, M.: Sigorta Sözleşmesinin Tabi Olduğu Hukuki Esaslar, Ankara 2012, s. 33 (Sigorta Sözleşmesinin Tabi). Kender ise sigorta ettirenin hiç sesini çıkarmadan uzun süre beklemesi ve bu esnada rizikonun gerçekleşmesi durumunda müterafik kusuruna meydana geleceğini ve Türk Borçlar Kanunu (TBK)'nun 52. maddesinin uygulama alanı bulacağını, bu hususun Alman hukukunda isabetli olarak düzenlendiğini belirtmektedir. *Kender*, R.: "Poliçe Verme Yükümlülüğü", s. 9.

karşılık iyiniyetli sigortacı, kanunen poliçe verme süresi içinde meydana gelen zararlardan sorumlu tutulmamalıdır³².

II. Primin Ödenmemesinin Hukuki Sonuçları

TTK'nın 1434(1) maddesinde sigorta ettirenin, sözleşmede kararlaştırılan primi ödememesi durumunda temerrüde düşeceği hükme bağlanmıştır. İki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde temerrüde ilişkin hükümler ise Türk Borçlar Kanunu (TBK)'nda düzenlenmiştir. Bununla birlikte TTK'nın 1434. maddesine, sigorta sözleşmelerinin özelliği nedeniyle³³, primin hiç ya da izleyen taksitlerinden birisinin ödenmemesine ilişkin özel hükümler derç edilmiştir³⁴.

A) Primin Hiç Ödenmemesi

Primin tamamı veya taksitlendirilmişse ilk taksiti ödenmediği sürece sigortacının sorumluluğu başlamadığı gibi sigortacı, ister TBK'nın borçlunun temerrüdüne ilişkin hükümlerine başvurabilir, isterse de TTK'da düzenlenen sigorta sözleşmesinden cayma hakkını kullanabilir.

³¹ Yarg. 11. HD, 03.03.2009, E. 2007/7897, K. 2009/2421 (Lale, M. / Akgül, İ.: Sigorta Hukuku, C. I, B. 2, Ankara 2011, s. 40). Uygulamada sigortacıların, poliçeyi kabul beyanı olarak sigorta ettirene teslim ettiklerini vurgulayan Kender, bu durumda poliçe geç verilmişse sigorta veya yardımcı şahıs konumundaki acentenin sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluk (*culpa in contrahendo*) ilkesi uyarınca sorumluluğuna gidilebileceğini belirtmektedir. Kender, R.: "Poliçe Verme Yükümlülüğü", s. 10.

³² Aynı yönde bkz. Can, Sigorta Sözleşmesinin Tabi, s. 32. Yazar, sigorta sözleşmesi kurulmadan önce ancak sigorta ettiren veya sigortacının önerisi ile bağlı olduğu süre içerisinde rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigortacının, şartların mevcut olması durumunda, sözleşme görüşmelerinden doğan sorumluluk (*culpa in contrahendo*) ilkesi uyarınca sorumluluğuna gidilebileceğini belirtmektedir.

³³ TTK'nın 1434. maddesinin gerekçesinde "... hukukta bir bütünlüğün sağlanması bakımından, sigorta sözleşmeleri bakımından düzenlenecek temerrüt hükümleri ile (Türk) Borçlar Kanunu hükümleri arasında esasta önemli farklılıklara gidilmemesi gerektiği düşüncesi maddede hakim olmakla birlikte sigorta sözleşmelerinin özelliği gereği bazı noktalarda özel düzenlemeler yapıldığı ..." belirtilmektedir. Gereğe için bkz. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), TBMM Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S. Sayısı: 96, s. 438, <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss96.pdf> (Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2014).

³⁴ Primin ödenmemesinin hukuki sonuçları sadece zarar sigortaları için incelenmiş olup can sigortalarına ilişkin özel hükümler çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

1. Temerrüt Hükümlerinin Uygulanması

Sözleşmeden cayma, borçlunun temerrüdü durumunda alacaklının kullanabileceği seçimlik haklardan³⁵ birisidir. Sigortacı isterse cayma hakkından vazgeçerek üç ay içinde prim borcunun ifası ile poliçeyi teslim tarihinden itibaren hesaplanacak temerrüt faizi isteyebilir³⁶.

TBK'nın 125(1) maddesi uyarınca iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde alacaklı, seçimlik hakkını kullanabilmesi için, kural olarak, borçluya ek süre vermek zorundadır. Bu kapsamda, primin hiç ödenmemiş olması nedeniyle temerrüt hükümlerine başvurmak isteyen sigortacının, seçimlik hakkını kullanabilmesi için sigorta ettirene ek süre vermek zorunda olup olmadığı ayrıca tartışılmalıdır.

Bilindiği gibi seçimlik hakkın kullanılabilmesi için borçluya ek süre verilmesi zorunlu olmakla birlikte; borçlunun davranışından süre verilmesinin faydasız kalacağını anlaşılması, edimin alacaklı yönünden faydasız hale gelmesi veya kesin vadeli bir işlem olması durumunda alacaklı, ek süre vermeden de seçimlik hakkını kullanabilir (TBK m. 124)³⁷. Bu itibarla sigorta ettirenin primi ödemeyeceğini bildirmesi veya rizikonun gerçekleşmesi gibi özel durumlarda sigortacının sigorta ettirene ek süre vermek zorunda olmayacağı açık olmakla birlikte özellikle prim ödeme borcunun kesin vadeli bir işlem olup olmadığının ayrıca tartışılması gerekmektedir.

Genel olarak kesin vadeli işlem, taraflarca, borçlanılan edimin belirli bir vadede veya belirli süre içinde ifa edileceğinin ve sonraki ifanın kabul edilmeyeceğinin kesin olarak kararlaştırıldığı işlemlerdir³⁸. İşlemin kesin vadeli olduğu, tarafların iradelerinden veya iradeye yönelik olgulardan da anlaşılabilir³⁹. Bununla birlikte işlemin kesin vadeli olabilmesi için ifa zamanı, kesin olarak belirli veya belirlenebilir olmalı

³⁵ Bkz. TBK m. 125.

³⁶ Bu durumda sigorta ettiren de isterse kararlaştırılmış olan primin yarısını ödeyerek sözleşmeden cayabilir. Bkz. TTK m. 1430(3).

³⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. *Eren*, s. 1113; *Von Tuhr*, s. 620; *Kılıçoğlu*, A.: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, B. 15, Ankara 2012, s. 675 (Borçlar Hukuku).

³⁸ *Keskin*, D.: "Kesin Vadeli İşlemlerde İfa Etmeme: Temerrüt ve İmkansızlık", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2007, C. XI, S. 1-2, s. 212.

³⁹ Örneğin sözleşmelerde kullanılan "en geç", "en çok", "mutlaka" gibi ibareler işlemin kesin vadeli olduğunu gösterir. Ayrıntılı bilgi için bkz. *Tunçomağ*, K.: *Borçlar Hukuku*, C. I, B. 4, İstanbul 1969, s. 542; *Eren*, s. 1114.

ve taraflarca ifanın mutlaka belirlenen bu vade içerisinde yerine getirileceği hususu sözleşmenin esaslı unsuru haline getirilmiş olmalıdır⁴⁰.

Primin ödeme zamanını düzenleyen TTK'nın 1431(1) maddesinde sigorta priminin, “sözleşme yapılır yapılmaz ve poliçenin teslimi karşılığında ödenmesi gerek(eceği)” açık olarak hükme bağlanmıştır. Özellikle madde metnindeki “yapılır yapılmaz” ve “gerekir” ifadesi, prim ödeme borcunun kesin vadeli bir işlem olduğunu şeklinde yorumlanmasını mümkün kılmakla birlikte yukarıda belirtildiği gibi işlemin kesin vadeli olabilmesi için ayrıca tarafların bu hususu sözleşmenin asli unsuru haline getirmeleri ve sonraki ifa imkânının taraflarca önceden ortadan kaldırılmış⁴¹ ve alacaklının (sigortacının) ifayı kabul etmeyeceği kararlaştırılmış olmalıdır⁴². Oysa ki TTK'nın 1431(1) maddesi sadece primin muacceliyetini yani sigortacı tarafından istenebileceği anı düzenlemektedir. Sigorta ettiren poliçenin tesliminden sonraki üç ay içerisinde sigorta primi ödemek hakkına sahip olduğu gibi sigortacı da, daha önce sözleşmeden caymadığı sürece, yapılan ödeme teklifini kabul etmek zorundadır. Bu anlamda prim ödeme borcunun, taraflar aksini kararlaştırmadığı sürece, kesin vadeli bir işlem olmadığı anlaşılmaktadır⁴³. Bununla birlikte, aşağıda ayrıntılı olarak inceleneceği gibi, TTK'nın 1434(2) maddesinde, ek süreden bahsedilmeden, primin hiç ödenmemesi durumunda sigortacının üç ay içinde sözleşmeden cayabileceği hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla sigortacının, tarafların prim ödenmesini kesin vadeye bağlayıp bağlamadığına bakılmaksızın, seçimlik hakkını kullanabilmesi için ayrıca süre vermesinin gerekli olmadığı kabul edilmelidir⁴⁴.

Sigortacının temerrüt hükümlerine dayanarak primin tahsili için dava açması ya da icra takibini başlatması sadece cayma hakkını sona

⁴⁰ Seliçi, Ö.: “Kesin Vadeli İşlemler”, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, 1968, C. II, S. 3, s. 95; Eren, s. 1114.

⁴¹ Eren, s. 1114; Keskin, s. 213.

⁴² Seliçi, s. 98.

⁴³ “... poliçede belirtilen prim ödeme tarihleri BK'nın 101(3) (TBK m. 117) maddesindeki kesin vade olmayıp, primin muacceliyet tarihidir”. Yarg. 11. HD, 17.09.2007, E. 2006/8444, K. 2007/11247; Aynı yönde Yarg. 11. HD, 18.06.2009, E. 2008/2189, K. 2009/7547 (Lale / Akgül, s. 193 ve 198).

⁴⁴ Bu anlamda TTK'nın 1434(2) maddesi, sigortacının ek süre vermeden seçimlik hakkını kullanabilmesi anlamında, TBK'nın 124. maddesinin diğer bir istisnası olarak kabul edilebilir.

erdirir; sigortacının sorumluluğunu başlatmaz. Sigortacının sorumluluğu ancak yapılan takip sonucunda primlerin tahsil edilmesiyle başlar. Ayrıca icra takibinin semeresiz kalması nedeniyle sigortacı, tekrar cayma hakkına başvuramaz. Zira karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde borçlunun temerrüdü durumunda alacaklının sahip olduğu seçimlik haklar nitelik itibarıyla yenilik doğuran haktır⁴⁵. Dolayısıyla poliçeyi sigorta ettirene teslim ettikten itibaren sigortacı; üç ay içinde dava veya icra kanalıyla primin tahsilini istemesi durumunda bir daha cayma hakkını kullanamayacağı gibi cayma hakkını kullandıktan sonra da primin tahsilini isteyerek sözleşmeyi ayakta tutamaz⁴⁶. Sigortacının cayma hakkından vazgeçip primin ifasını dava etmesi durumunda sigorta ettiren artık üç aylık cayma süresine bağlı kalmaksızın her zaman prim borcunu ödeyerek sigortacının sorumluluğunu başlatabilir. Sigortacı, bu koşullarda yapılan prim ödeme teklifini ancak ifanın açıkça hakkın kötüye kullanılması (TMK m. 2) anlamında olduğunu ispatlayarak kaçınılabilmelidir⁴⁷.

2. Cayma Hakkı ve Şartları

TTK'nın 1434(2) maddesi uyarınca sigortacı, prim alacağı muaccel olduktan itibaren primin tamamını, taksitlendirilmişse ilk taksitinin ödenmemesi durumunda sözleşmeden üç ay içinde cayma hakkına sahiptir. Yine, aynı hüküm gereği, prim alacağının üç ay içinde dava veya takip yoluyla istenmemesi durumunda ise üç ayın sonunda sözleşmeden cayılmış sayılmaktadır. Buna göre sigortacının cayma hakkını kullanmasının şartları: prim alacağının muacceliyeti, üç ay içinde primin ödenmemesi, bildirim ve icra takibine başlanmaması olarak sayılabilir.

a) Prim Alacağının Muacceliyeti

Sigortacının cayma hakkını kullanabilmesinin ilk şartı prim alacağının muaccel olması diğer bir ifadeyle sigorta ettirenin temerrüde

⁴⁵ Eren, s. 1115.

⁴⁶ "... alacaklı ifadan vazgeçmişse, sonradan ifayı talep edemez; eğer tazminat istemişse sözleşmeden dönemez; sözleşmeden dönmüşse tazminat isteyemez". Tunçomağ, s. 545; Yenilik doğuran hakların özellikleri hakkında ayrıca bkz. Eren, s. 67.

⁴⁷ Sigortacının primin alacağının semeresiz kalması sigorta sözleşmesini sona erdirmeyeceğinden sigorta ettiren, halen ayakta olan sigorta sözleşmesine dayanarak prim ödemesinde bulunabilir. Sigortacı da kural olarak yapılan bu ödemeleri kabul etmelidir. Aksi takdirde temerrüde düşer. Sigortacı üç aylık cayma süresi sonrası yapılacak prim ödeme tekliflerini sadece hakkın kötüye kullanımı olduğu gerekçesiyle reddedebilmelidir.

düşmüş⁴⁸ olmasıdır. Yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı gibi prim alacağı, aksi kararlaştırılmadıkça, sigorta sözleşmesi yapılır yapılmaz ancak poliçenin teslimi ile muaccel hale geldiğinden⁴⁹, sigortacı, cayma hakkını kullanabilmek için, kanuna uygun şekilde poliçeyi düzenleyip sigorta ettirene teslim etmiş olmalıdır⁵⁰. Dolayısıyla sadece sözleşmenin kurulmuş olması, cayma hakkının kullanılması için tek başına yeterli değildir.

b) Üç Ay İçinde Primin Ödenmemesi

Sigortacı, cayma hakkını üç ay içinde kullanabilir. Üç aylık bu süre, primin muaccel olduğu tarihten -dolayısıyla taraflar ileri bir tarih kararlaştırmamışlarsa poliçenin sigorta ettirene tesliminden- itibaren başlar⁵¹. Üç ay içinde olmak şartıyla sigortacı, herhangi bir zaman diliminde sözleşmeden cayabilir. Cayma beyanı sigorta ettirene ulaşınca kadar sigorta sözleşmesi geçerli olmaya devam edeceğinden, sigorta ettiren, üç aylık bu süre içinde kararlaştırılan primi ödeyerek sözleşmeyi ayakta tutabilir. Sigortacı, bu şartlar dâhilinde yapılan prim ödemelerini kabul etmek zorundadır. Aksi halde temerrüde düşer.

Yukarıda değinildiği gibi taraflar aksini kararlaştırmamışlarsa sigorta primi sigorta ettirenin sözleşmede gösterilen adresinde ödenir. Diğer bir ifadeyle prim ödeme borcu aranacak borçtur. Bu tür borçlarda alacaklı veya temsilcisi borçlunun yerleşim yeri veya işyerinin bulunduğu yerde borçlanılan edimi borçludan almak zorundadır. Borçlunun durumu pasiftir. Edim konusu şeyi alacaklının emir ve tasarrufunda hazır bulundurmamakla yükümlüğünü yerine getirmiş olur⁵². TTK'nın 1434(1) maddesinde de sigorta ettirenin mütemerrit olması, 1431. maddeye uygun olarak, primin "istenilmiş" olması şartına bağlamıştır. Bu anlamda cayma

⁴⁸ İlk prim alacağının muaccel olmasıyla sigorta ettiren kendiliğinden temerrüde düşer. Ayrıca ihtar çekilmesi zorunlu değildir. *Kayhan*, s. 228.

⁴⁹ Sigorta ettiren, "... poliçe teslim edilmediği sürece "prim borcundan dolayı" mütemerrit duruma düşmez". Doğanay, s. 845.

⁵⁰ *Kender*, R.: "Zarar Sigortalarında Prim Ödenmemesinin Hukuki Sonuçları", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 1996, C. X, S. 1-2, s. 761.

⁵¹ TTK'nın 1434(2) maddenin ikinci cümlesinde üç aylık cayma süresinin vadeden itibaren başlayacağı belirtilmektedir. Bilindiği gibi prim, aksi kararlaştırılmamışsa, poliçenin sigorta ettirene teslimiyle muaccel olacağından, maddedeki vade ibaresinden, primin muacceliyeti anlaşılmalıdır. Tarafların anlaşarak primin ilk taksitini vadeye bağlamaları durumunda üç aylık süre, bu vadeden sonra başlayacaktır. Aynı yönde bkz. *Can*, Sigorta Sözleşmesinin Tabi, s. 60.

⁵² *Eren*, s. 945.

hakkının kullanabilmesi için sigortacının sadece poliçeyi sigorta ettirene teslim etmiş olması yeterli değildir. Ayrıca sigortacı veya temsilcisi, sigorta ettirenin sözleşmede gösterilen adresinde primin ödenmesini talep etmelidir⁵³. Aksi takdirde sigorta ettiren temerrüde düşmeyeceği⁵⁴ gibi sözleşmeden cayılmış sayılması için üç aylık süre de başlamayacaktır. İspat hukuku bakımından; sigortacı sigorta poliçesinin teslim edildiğini ve primin ödenmesinin istendiğini ispat etmesi gerekirken,⁵⁵ sigorta ettiren primlerin ödendiğini ispatla yükümlüdür⁵⁶.

TTK'nın 1434(2) maddesinin birinci cümlesinden üç aylık sürenin, cayma hakkının kullanılabilmesine yönelik hak düşürücü süre olduğu görülmektedir. Bununla birlikte söz konusu maddenin üçüncü cümlesinden, üç aylık sürenin aslında sigorta ettiren aleyhine bir hak düşürücü süre olduğu anlaşılmaktadır. Zira söz konusu cümlede, prim alacağına, muacceliyet gününden itibaren üç ay içinde dava veya takip yoluyla istenmemiş olması hâlinde sözleşmeden cayılmış sayılacağı hükme bağlanmaktadır. Görüldüğü üzere kanun koyucu, sigortacının sessiz kalmasına, sigorta ettiren aleyhine bir sonuç bağlamıştır.

⁵³ Aynı yönde bkz. Şenocak, K.: Mesleki Sorumluluk Sigortası, Ankara 2000, s. 208 (Mesleki Sorumluluk); Aylı, s. 140; Kayıhan, s. 160. Yargıtay da sigortacının, “Kendi(si) tarafından imzalanmış bulunan poliçenin bir örneğini sigortalının ikametgahına götürerek ona vermek (sigorta ettirene), dilerse bir suretini sigortalıya imzalatılarak almak ve özellikle primi veya ilk taksitini poliçenin teslimi karşılığında tahsil etmekle yükümlü olduğu(na)” hükmetmiştir. Yarg. HGK, 28.09.1983, E. 1982/11-929, K. 1983/853 (www.kazanci.com.tr); Aynı yönde diğer kararlar için bkz. Yarg. 11. HD, 01.03.2010, E. 2008/11420, K. 2010/2295; Yarg. 11. HD, 14.02.2011, E. 2010/2367, K. 2011/1489 (Lale / Akgül, s. 43).

⁵⁴ Doğanay, s. 851.

⁵⁵ Yargıtay 11. HD, 26.1.1982 tarihli kararında (E.1982/74, K.1982/1125), poliçenin teslimi işleminin maddi bir olay olup şahitle ispatının mümkün olduğuna hükmederken, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu aynı olayla ilgili olarak vermiş olduğu 28.9.1983 tarihli kararında (E. 982/11-929, K. 983/853) sigortacının, sigorta poliçesini sigortalıya götürdüğünü, imzalamasını istediği halde imzalamadığını ve primin ilk taksitinin sigortalı tarafından ödenmediğini ancak yazılı delille kanıtlayabileceğine hükmetmiştir. Kararlar için bkz. Cebe, M. S.: Mal Sigortaları Hukuku, Ankara 2010, s. 275.

⁵⁶ “Davacı taraf, primin ilk taksitini olaydan önce ödemediğini iddia etmiş ise de bu iddiasını makbuz veya başka bir belge ile kanıtlayamamıştır. Poliçenin teslim edilmiş olması tek başına primin ilk taksitinin ödendiğini kanıtlamaya yeterli değildir”. Yarg. 11. HD, 16.05.2006, E. 2005/5515, K. 2006/5763 (Lale / Akgül, s. 128).

c) Bildirim

Cayma yenilik doğuran bir hak olduğundan sigorta sözleşmesinden caymak isteyen sigortacı, üç aylık süre içinde, bu iradesini sigorta ettirene bildirmelidir. Cayma hakkı ancak bu bildirimden itibaren hukuki sonuç doğurur. Dolayısıyla sigorta ettiren, cayma beyanı kendisine ulaşıncaya kadar sigorta primini ödeme hakkına sahip olmaya devam eder.

Bütün yenilik doğuran haklar gibi cayma beyanından da dönülmesi mümkün değildir. Bununla birlikte cayma beyanı, sigorta ettiren tarafından öğrenilmediği sürece sigortacı tarafından geri alınabilmelidir. Cayma beyanı ile caymadan dönüldüğünün aynı anda yapılması durumunda ise sorun, TBK'nın 9. maddesindeki öneri ve kabulün geri alınmasına ilişkin hükümler kıyasen uygulanarak çözümlenmelidir⁵⁷. Bununla birlikte sigorta ettiren sözleşmeden cayıldığını öğrendikten sonra artık sigortacı, cayma bildirimini geri alamaz.

Bildirim kural olarak herhangi bir şekle tabi kılınmamıştır. Karşı tarafın tacir ve sözleşmenin ticari işletmesiyle ilgili olması durumunda ise bildirim, TTK m. 18(3) maddesinde belirtilen şekilde yapılmalıdır.

Bildirim yükümlülüğü sadece üç ay içinde kullanılacak cayma hakkı için zorunludur. Zira prim alacağı muaccel olmasından itibaren üç ay içinde dava veya takip yoluyla istenmemesi durumunda, herhangi bir bildirim gerek kalmaksızın, sözleşmeden cayılmış sayılmaktadır. Kanun gereği sözleşmeden cayılmış olacağından, üç aylık süre sonunda yapılacak prim ödemesi, duruma göre ancak yeni bir öneri veya öneriye davet olacaktır.

d) İcra Takibine Başlanmaması

TTK'nın 1434(2) maddesinin son cümlesinin aksi ile kanıt yorumundan, primin dava veya takip yoluyla istenmesi durumunda sigortacının cayma hakkını kaybedeceği anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle cayma hakkının kullanılabilmesi veya sözleşmeden cayılmış sayılması için sigortacı, prim alacağını dava veya takip yoluyla istememiş olmalıdır. Aksi takdirde sigortacı, sözleşmeden cayma hakkını kaybedeceği gibi üç ayın sonunda sözleşme kendiliğinden sona ermiş sayılmayacaktır.

⁵⁷ Aynı yönde bkz. *Serozan, R.: Sözleşmeden Dönme*, B. 2, İstanbul 2007, s. 463. Buna göre; sigorta ettirenin yapılan cayma bildiriminden önce cayma beyanından dönüldüğünü veya icra takibine başlanıldığını öğrenmesi durumunda caymadan dönülmüş sayılacaktır.

TTK'nın 1434(2) maddesinde kullanılan “*dava ve takip yolu*” ifadesi dar anlamda yorumlanmalı; noter veya iadeli taahhüt mektup gibi yollarla yapılan ihtar veya ihbarlar cayma hakkını ortadan kaldırmamalıdır.

3. Caymanın Hukuki Sonuçları

Caymanın gerçekleşmesiyle sigorta sözleşmesi hiç kurulmamış gibi geriye yönelik sona erer. Prim hiç ödenmemiş olduğundan sigortacının sorumluluğu başlamayacağı gibi; caymanın gerçekleştiği ana kadar geçen sürelerin sigorta primleri de talep edilemez. Zira TTK'da cayma, sigortacı için tanınmış seçimlik bir hak olarak düzenlenmiştir. Sigortacı isterse, caymadan vazgeçip, üç ay içinde primlerin tahsilini dava edebilir. Sigortacının doğrudan cayma beyanını ileterek ya da üç ay sessiz kalarak cayma hakkını kullanması, prim talep hakkından vazgeçtiği anlamındadır. Cayma ile sigorta sözleşmesi, geçmişe etkili olarak bütün sonuçlarıyla birlikte ortadan kalkacağından⁵⁸, caymanın gerçekleşmesiyle, sigortacının prim talep etme hakkı da sona ermelidir⁵⁹. Bununla birlikte sigortacı, sözleşmeden cayılması nedeniyle uğradığı fiili zarar ve varsa yoksun kalan kârı (menfi zararı) sigorta ettirenden isteyebilir⁶⁰.

B) İzleyen Primlerin Ödenmemesi

İzleyen primlerin ödenmemesi, primlerin taksitlendirildiği ve ilk taksitin ödendiği sigorta sözleşmesinde sonraki primlerden herhangi birisinin ödenmemesidir. Sigortacı, TBK'da temerrüde ilişkin hükümlere başvurabileceği gibi isterse TTK'da düzenlenen sözleşmenin feshi hakkını da kullanabilir. İlk taksit ödenmiş olduğundan, sözleşmenin feshine kadar sigortacının sorumluluğu devam eder.

⁵⁸ Sözleşmeden dönmenin sonuçları bakımından genel olarak doktrinde iki dönme görüşü bulunduğu; “klasik dönme görüşüne” göre sözleşmenin ilk kurulduğu ana kadar geriye yürüyerek sona erdiği, “yeni dönme görüşüne” göre ise sözleşmenin değil henüz ifa edilmemiş edimlerin ortadan kalktığı, ifa edilmiş edimler bakımından ise tasfiye ilişkisinin doğduğunun kabul edildiği bildirilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. *Serozan*, s. 510; *Eren*, s. 1120; *Kılıçoğlu*, *Borçlar Hukuku*, s. 714.

⁵⁹ Yargıtay da “Sigortalının hiç prim ödemediğine, TTK'nın 1295 (1421). maddesi gereğince sorumluluk başlamadığından davacı sigortacının, üstlendiği sigortadan söz edilemeyeceğine, ... davalıdan prim talep etme hakkı bulunma(dığına)” hükmetmiştir. Yarg. 11. HD, 29.05.2006, E. 2005/6287, K. 2006/6318 (Lale / Akgül, s. 129).

⁶⁰ Krş. *Anık*, G.: “Borçlunun Temerrüdünden Dolayı Sözleşmeden Dönme”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2005, C. 59, s. 228.

1. Temerrüt Hükümlerinin Uygulanması

İzleyen primlerin zamanında ödenmemesi durumunda sigorta ettiren, ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşer. Bunun için sigortacının, primi usulüne göre istemiş olması yeterlidir⁶¹. Sigortacı isterse sözleşmeyi feshetmeyip⁶² aynen ifa yani primlerin tahsilini ve gecikme nedeniyle uğramış olduğu zarar karşılığında tazminat isteyebilir. Bununla birlikte sigortacının, TBK'nın 125. maddesinde düzenlenen diğer seçimlik hakkı yani sözleşmeden dönme ve menfi zararın tazminini istemesi hem TTK'nın 1434(3) maddesi gereği yasaktır hem de maddi olarak imkânsızdır⁶³.

2. Fesih Hakkı ve Şartları

TTK'nın 1434(3) maddesinde izleyen primlerden herhangi birinin zamanında ödenmemesi durumunda, sigortacının on günlük süre vererek prim borcunun ödenmesini ihtar etmesine rağmen primin ödenmemesi halinde sözleşmenin feshedilmiş sayılacağı hükme bağlanmaktadır. Bu anlamda sigorta sözleşmesinin feshinin şartları: izleyen taksitlerden birisinin ödenmemesi, ihtar ve on günlük süre içinde primin ödenmemesi olarak sayılabilir.

a) İzleyen Taksitlerden Birisinin Ödenmemesi

Sigortacının, fesih hakkını kullanabilmesi için izleyen prim taksitlerinden herhangi birisinin ödenmemiş olması yeterlidir. Bu nedenle ödenmemiş prim borcu bulunmasına rağmen muaccel son taksitin ödenmiş olması fesih hakkını ortadan kaldırmamalıdır. Bununla birlikte ödenmeyen kısmın önemsiz derecede az olduğu kısmi ödeme durumunda sigortacı fesih hakkını kullanamaz⁶⁴. Aynı zamanda sigortacı, kural olarak, üçüncü kişilerce yapılan ödeme tekliflerini kabul etmek

⁶¹ Konu, yukarıda “Üç Ay İçinde Primin Ödenmemesi” başlığında geniş olarak tartışıldığı için burada ayrıntıya girilmemiştir.

⁶² Aşağıda ayrıntılı olarak inceleneceği gibi sigortacının, aynen ifa hakkını kullanabilmesi için göndermiş olduğu ihtarnamede, verilen süre içerisinde primlerin ödenmemesi durumunda sözleşmenin feshedilmiş sayılacağını bildirmemiş olmalıdır.

⁶³ Zira, TTK'nın 1434(3) maddesinde izleyen primlerin ödenmemesi durumunda sigortacıya sadece sözleşmeyi feshetme hakkı verilmiştir. Aynı zamanda sözleşmeden dönme durumunda sigortacının dönme tarihine kadar ifa etmiş olduğu rizikoyu taşıma ediminin iadesi maddi olarak imkânsızdır.

⁶⁴ Kısmi ödemenin fesih hakkını kaldırıp kaldırmayacağına dair özel bir hüküm yoktur. Kısmi ödeme, kural olarak, sigortacının fesih hakkını ortadan kaldırmaz. Ancak ödenmeyen kısmın önemsiz derece az olması durumunda sigortacı, TMK'nın 2. maddesi anlamında hakkın kötüye kullanılması uyarınca, fesih hakkını kullanamamalıdır.

zorundadır⁶⁵. Aksi takdirde, alacaklının temerrüdü gerçekleşeceği gibi sigortacı fesih hakkını da kaybeder.

Ödemenin yapıp yapılmadığının tespiti genel hukuk kurallarına göre belirlenir. Bununla birlikte sigorta ettiren, muaccel olmuş bütün prim borcunu ödediğini ispatla yükümlüdür.

b) İhtar

TTK'nın 1434(2) maddesinde fesih hakkının kullanılması, sözleşmeden caymadan farklı olarak⁶⁶, usulüne uygun olarak yapılacak ihtar şartına bağlanmıştır⁶⁷. Sigortacının yapmak zorunda olduğu bu ihtar,

⁶⁵ Aşağıda “Sigortacının Prim Ödemesini Kabul Etme Yükümlülüğü” başlığı altında ayrıntılı olarak tartışıldığı gibi TBK'nın 83. maddesi gereği alacaklının menfaati olmadıkça borcun, bizzat borçlu tarafından ifa edilmesi zorunlu değildir. Bir para borcu olan primin ödenmesinde sigortacının primin ödenmesinden başka özel bir menfaatinin olduğunu söylemek oldukça zordur.

⁶⁶ Madde gerekçesinde “... sigortacının, prim ödeme borcundaki temerrüt nedeniyle her bir sigorta sözleşmesi için ihtarname göndermesinin oldukça masraflı ve sigorta şirketlerinin portföyleri ve sigorta sözleşmesinin süresi de göz önünde bulundurulduğunda takibinin de zor olduğu ... (bu nedenle) ilk prim taksitinin veya primin tamamının vadede ödenmesi hali ile sonraki prim taksitlerinin vadede ödenmesi halleri farklı düzenlemelere tabi tutul(duğu) uygulamadaki kolaylık açısından, ilk veya defâten ödenecek primin vade tarihinden belli bir sürede ödenmemesi halinde sözleşmenin otomatik olarak sona ermesi(nin) ... uygun olacağı” belirtilmektedir.

⁶⁷ 1956 tarihli eski TTK'nın 1297(1) maddesinde ise hem cayma hem de fesih, yani primin başlangıçta ödenmemesi veya izleyen primlerin ödenmemesi nedeniyle sigortacının sözleşmeyi feshetmesi durumunda ihtar çekilmesi zorunlu tutulmuştu. Söz konusu madde 21.06.1994 tarihli 537 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK)'nin 3. maddesiyle değiştirilerek, can sigortaları dışındaki sigortalar için 15'er günlük iki bekleme süresi sonunda herhangi bir ihtarla gerek olmadan sözleşmenin feshedilmiş sayılacağı hükme bağlanmıştı. Ancak söz konusu hüküm Anayasa Mahkemesi'nce anayasaya aykırı bulunarak iptal edilmiştir. RG., 16.10.1997, Sayı: 23142. Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. *Oktay*, S.: “537 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin İptalinden Sonra Ortaya Çıkan Durum”, *Sigorta Hukuku Dergisi*, 1999, C. IV, S. 1, s. 19; *Kayıhan*, s. 199.

Yargıtay, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararından sonraki tarihli kararlarında, ihtar yapılmadığı sürece fesih işlemlerinin geçersiz olacağına hükmetmiştir. “... *sigortalı, poliçede öngörülen prim peşinatını poliçe tanzimi sırasında ve birinci taksitini de ... tarihinde ödemiş, diğer taksitler ise ödenmemiştir... usulüne uygun olarak önce ödeme için süre verip sonra fesih bildirilmediğinden... geçerli bir fesih oluşturmamıştır*”. Yarg. 11. HD, 05.04.2005, E. 2004/6562, K. 2005/3289 (*Lale / Akgül*, s. 186); “... *davaya konu olayda, 1.12.1999 tarihi öncesinde sigorta ettirene yapılmış usulüne uygun bir ihtar bulunmadığından, bu tarihten önce sigorta sözleşmesinin kendiliğinden münfesih olduğunun kabulü mümkün değildir*”. Yarg. HGK, 09.02.2005, E. 2005/11-98, K.

Borçlar Hukuku anlamında bir feshi ihbardır⁶⁸ ve sigorta ettirenin tacir ve ticari işletmesiyle ilgili olup olmadığına bakılmaksızın, noter veya iadeli taahhütlü mektupla yapılır. Aynı zamanda ihtarnamede; verilen süre içinde prim borcunun yerine getirilmesi, aksi hâlde, süre sonunda, sözleşmenin feshedilmiş sayılacağına bildirilmesi gereklidir.

İhtar, kural olarak, sigorta ettirene ve bildirilen son adresine yapılır. Ancak primlerin sigortalı veya lehtar tarafından ödenmesi durumunda bildirim ilgili kişilere de yapılmalıdır⁶⁹. Primin, sigortalı veya lehtar dışındaki üçüncü kişiler tarafından ödenmesi durumunda ise ihtarın sadece sigorta ettirene yapılması yeterli olmalıdır.

c) On Günlük Süre İçinde Primin Ödenmemesi

Sigorta sözleşmesini feshetmek isteyen sigortacı, ihtar ile birlikte primin ödenmesi için sigorta ettirene on günlük süre vermek zorundadır. On günlük bu süre asgari bir süredir. Sigortacının, istemesi durumunda, on günden daha uzun bir süre vermesinin önünde hukuki bir engel yoktur⁷⁰. Bununla birlikte sigortacının daha kısa bir süre belirlemesi durumunda ihtarın geçersiz mi sayılacağı yoksa sözleşmenin on günün sonun mu feshedilmiş sayılacağı açık değildir.

TTK'nın 1434(3) maddesi uyarınca sözleşmenin feshi için bildirim yapılması ve bir süre verilmesi zorunlu bir unsurdur. Kanun bu süreyi asgari bir süre olarak belirlemiştir. Primin ödenmediğinin ve verilen süre içerisinde primin ödenmemesi durumunda sözleşmenin feshedilmiş sayılacağına bildirilmesi, sigorta ettirenin, durumunu öğrenmesi için yeterlidir. Süre koşuluna uyulmadığı gerekçesiyle

2005/35 (www.kazanci.com). Kararın incelenmesi ve eleştirisi için bkz. *Akalp Demirtabak*, D.: “Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 9.2.2005 Tarihli Kararının İncelenmesi”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 2008, C. LXVI, S. 1, s. 325. Yargıtay 11. Hukuk dairesinin 20.09.1999 tarihli aynı yöndeki kararının (E. 1999/4923 K. 1999/7901) eleştirisi için bkz. *Şeker*, Z.: “Sigorta Ettirenin Taksitlendirilmiş Primi Ödeme Borcunda Temerrüde Düşmesinin Sonuçları”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Kemal Oğuzman’a Armağan), 2002, C. I, S. 1, s. 653.

⁶⁸ *Kender*, R.: Sigorta Hukuku, s. 242.

⁶⁹ TTK'nın 1416. maddesi uyarınca ihtar gerektiğinde sigortalı veya lehtarın bildirilmiş adresine de yapılmalıdır. Bkz. *Aral Eldeleklioğlu*, İ.: “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2012, C. XI, S. 22, s. 217.

⁷⁰ TTK'nın 1434(3) maddesindeki “... on günlük süre vererek borcunu yerine getirmesini ...” ifadesinden on günlük sürenin en az süre olduğu anlaşılmalıdır.

bildirim geçersiz sayılması, menfaatler dengesinin korunması ilkesine aykırı olduğundan, daha kısa süre verilmesi durumunda sigorta ettirenin prim ödeme borcu on güne uzamalıdır. Diğer bir ifadeyle sigortacı daha kısa bir süre vermiş olsa da sözleşme ancak on günün sonunda sözleşme feshedilmiş sayılmalıdır.

On günlük süre, ihtarın sigorta ettirene ulaştığı tarihten itibaren başlar⁷¹. Sürenin bitimine kadar prim borcunun ödenmemesi durumunda artık ikinci bir ihtar veya ihbara gerek kalmaksızın sigorta sözleşmesi feshedilmiş olur. Bu süre içerisinde primin ödenmesi veya rizikonun gerçekleşmesi⁷², sigorta sözleşmesinin feshini de ortadan kaldırır. Sigortacı, on günlük süre içinde yapılacak prim ödemesini kabul etmek zorunda iken bu süreden sonra yapılacak prim ödeme talebi ancak, duruma göre, yeni bir öneri ya da öneriye davet olacaktır.

3. Feshin Sonuçları

Fesih, “olağan fesih” ve “olağanüstü fesih” olarak ikiye ayrılır. Sözleşme; olağan fesih, fesih beyanı muhataba ulaştıktan belli bir süre sonra, olağanüstü fesih ise fesih beyanı muhataba ulaşır ulaşmaz sona erer⁷³. Ancak fesih ister olağan, isterse olağanüstü olsun daima ileriye yönelik sonuç doğurur⁷⁴. Bu anlamda sigortacı; fesih anına kadar doğan risklerden sorumlu olacağı gibi doğan primlere de hak kazanır. Ayrıca sigortacının sigorta ettirenin temerrüdü nedeniyle TBK’den doğan diğer hakları saklıdır⁷⁵.

⁷¹ Kender, R.: Sigorta Hukuku, s. 242. Genel olarak doktrinde ihtarın hukuki işlem benzeri fiil niteliğinde olduğu bu nedenle verilen sürenin sigorta ettirenin hakimiyet alanına ulaştıktan sonra başlayacağı kabul edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kayıhan, s. 190, Ayli, s. 111. TTK’nın 1434(3) maddesinin lafzından da on günlük sürenin sigorta ettirene ulaştıktan sonra başladığının kabul edildiği anlaşılmaktadır.

⁷² Light Algantürk, D.: “Sigorta Sözleşmesi Süresi İçinde Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2012, C. XI, S. 22, s. 3.

⁷³ Bu anlamda TTK’nın 1434(3) maddesinde düzenlenen fesih; “olağanüstü fesih”tir.

⁷⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Eren, s. 1260; Serozan, s. 115.

⁷⁵ Krş. TTK m.1434(3) (son cümle).

III. Gemi İpoteği Hukukunda Sigortacının, Prim Ödenmemesi Nedeniyle Sorumluluktan Kurtulması

A) Gemi İpoteğinin Kapsamı

Gemi ipoteği, diğer unsurlarla birlikte⁷⁶ sigorta tazminatını da kapsar [TTK m. 1022(1)]⁷⁷. Bunun için malikin menfaatinin⁷⁸ sigorta ettirilmiş ve gemi ipoteğinin rizikonun gerçekleşmesinden önce kurulmuş olması yeterlidir⁷⁹. Sigorta sözleşmesinin bizzat malik veya onun lehine bir başkası tarafından yapılmış olmasının⁸⁰ ya da rizikonun daha sonra gerçekleşmesi şartıyla, sigorta sözleşmesinin gemi ipoteğinden önce veya sonra yapılmasının bir önemi yoktur⁸¹.

Sigorta tazminatının, gemi ipoteğinin kapsamına girmesi için ipoteğin sigortacıya bildirilmesi şart değildir⁸². Dolayısıyla riziko gerçekleştiğinde sigortacı, ipotek kendisine bildirilmemiş olduğunu

⁷⁶ Gemi ipoteğinin kapsamı TTK'nın 1020. maddesinde sayılmıştır. Bunlar: gemi, gemi payı, bütünüleyici parça, eklenti, gemi yerine geçen satış veya kamulaştırma bedeli ve tazminat istemleridir.

⁷⁷ 1929 tarihli eski TTK döneminde sigorta tazminatının ipotek kapsamına dahil olup olmadığı konusu açık değildi. Doktrinde bir kısım yazar sigortanın ipoteğin kapsamına dahil olduğunu savunurken diğer bir kısım yazar aksi görüşü ileri sürmekteydi. Ayrıntılı bilgi için bkz. *Akıncı*, s. 98; *Göknil*, M. N.: Deniz Ticareti Hukuku, Ankara 1935, s. 172. Gemi ipoteğine ilişkin hükümlerin tarihsel süreci ve sigorta tazminatının kaim değer olarak kabul edilmesi hakkında ayrıca bkz. *Atamer*, K.: "Gemi İpoteği Hükümlerinin Yasama Tarihiçesi, Kaynakları ve Bazı Uyum Sorunları", Rona Serozan'a Armağan, C. I, İstanbul 2010, s. 313.

⁷⁸ Dolayısıyla ipotekli alacaklı tarafından kendi menfaatini teminat altına almak için yapılan sigorta sözleşmesi gibi malikin menfaati dışındaki sigorta sözleşmeleri ipoteğin kapsamına dahil olmaz. *Kalpsüz*, s. 103; *Akıncı*, s. 99; *Kaner*, İ.: Deniz Ticareti Hukuku, B. 3, İstanbul 2013, s. 57.

⁷⁹ *Kalpsüz*, s. 103; *Akıncı*, s. 99; *Çağa*, T.: Deniz Ticareti Hukuku, C. I, İstanbul 2004, s. 117.

⁸⁰ *Anglo-Sakson* Hukukunda, ipotek sözleşmesinde geminin sigorta edileceğinin kararlaştırılmasına rağmen gemi malikinin bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi durumunda ipotek alacaklısı, bütün ücret ve masraflar gemi malikine ait olmak üzere, gemiyi sigorta ettirme yetkisine sahiptir. *Hill*, s.34.

⁸¹ *Okay*, S.: Deniz Ticareti Hukuku, C. I, B. 3, İstanbul 1970, s. 203. Bununla birlikte rizikonun gerçekleşmesinden sonra tescil edilen gemi ipoteği tazminat ödemelerinde dikkate alınmaz. *Çağa*, s. 117; *Atamer*, K.: Gemi ve Uçak İpoteğinin Hukuksal Temelleri, İstanbul 2012, s. 340 (Gemi ve Uçak İpoteğinin).

⁸² *Kalpsüz*, s. 103; *Akıncı*, s. 99; *Sözer*, B.: Deniz Ticareti Hukuku, C. I, İstanbul 2013, s. 124.

gerekçe göstererek sigorta tazminatını gemi malikine ödeyerek sorumluluktan kurtulamaz⁸³.

B) Sigortacının Sorumluluktan Kurtulmasının Şartları

TTK'nın 1027(2)(a) maddesi uyarınca sigorta priminin zamanında ödenmemesi nedeniyle sigorta ettirene karşı sigorta tazminatı ödeme borcundan kurtulan sigortacı, gemi ipoteği alacaklısına karşı da sorumluluktan kurtulur. Bununla birlikte TTK'nın 1024(1) maddesinde ipotekli alacaklının, ipoteği sigortacıya bildirmesi durumunda, sigorta priminin zamanında ödenmemesi ve bu yüzden sigorta ettirene bir ödeme süresi belirlenmesi veya sigorta priminin ödenmemesi nedeniyle sürenin sonunda sigorta sözleşmesinin feshedilmesi durumunda, sigortacının, bunu gecikmeksizin gemi ipoteği alacaklısına bildirmesi gerektiği hükme bağlanmaktadır. Yine TTK'nın 1029. maddesi gereği sigortacı, muaccel primi kanunen reddedileceği hallerinde bile ipotekli alacaklıdan kabul etmek zorundadır.

Görüldüğü üzere sigortacının, prim ödenmemesi nedeniyle gemi ipoteği alacaklısına karşı tazminat ödeme borcundan kurtulmasının şartları, gemi ipoteğinin sigortacıya bildirilmiş veya bildirilmemiş olmasına göre değişmektedir⁸⁴.

1- Gemi İpoteği Sigortacıya Bildirilmemişse

Aşağıda ayrıntılı olarak tartışılacağı gibi ipotekli alacaklının, malik lehine yapılmış bir sigorta sözleşmesini devam ettirme imkânı, gemi ipoteğini sigortacıya bildirmesine bağlıdır. İpotekli alacaklı bu bildirim yapımadığı sürece kanundan kaynaklanan imkân ve haklardan yararlanamaz. Bu itibarla gemi ipoteğinin sigortacıya bildirilmemesi

⁸³ Benzer kurallar taşınmaz rehni için de getirilmiştir. Zira riziko gerçekleştiğinde sigorta tazminatı, rehinli alacaklının rızası olmadan malike ödenemez. Bunun için taşınmaz rehininin sigortacıya bildirilmesi zorunlu değildir. Sigortacı, tazminatı ödmeden önce tapu kütüğünü inceleme ve rehin bulunup bulunmadığını araştırmak zorundadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. *Oğuzman, K. / Seliçi, Ö. / Oktay - Özdemir, S.*: Eşya Hukuku, B. 15, İstanbul 2012, s. 925; *Karahasan, M. R.*: Yeni Türk Medeni Kanunu Eşya Hukuku, C. II, İstanbul 2007, s. 230; *Altay, S. / Eskiocak, A.*: Türk Medeni Hukukunda Taşınmaz Rehni, İstanbul 2007, s. 187; *İstanbullu, A.*: "Taşınmaz Rehni ve Gemi İpoteği", Deniz Hukuku Dergisi, 2001-2002, C. VI-VII, S. 1-4, s. 155.

⁸⁴ Bildirimde bulunan ipotekli alacaklı ile bulunmayan ipotekli alacaklı arasındaki koruma farkının eleştirisi için bkz. *Alpöğünç, E.*: "Gemi İpoteği Kavramı ve Gemi İpoteği ile Sigorta Tazminatı Arasındaki İlişki Konusunda Bir İnceleme", Adalet Dergisi, 1986, C. LXXVII, S. 2, s. 31.

durumunda sigortacı, genel hükümlere göre gemi ipoteki alacaklısına karşı da sorumluluktan kurtulur. Diğer bir deyişle primlerin zamanında ödenmemesi durumunda sigortacının TTK'nın 1434. maddesi uyarınca kullanacağı cayma veya fesih hakkı, gemi ipoteki alacaklısına karşı da hüküm ifade eder.

2- Gemi İpoteği Sigortacıya Bildirilmişse

Sigorta tazminatı, kanun gereği, gemi ipoteki kapsamına giren en önemli unsurlardan birisidir. Bu nedenle kanun koyucu, gemi ipoteki alacaklısına, ipoteki sigortacıya bildirmesi şartıyla, malik lehine yapılmış sigorta sözleşmesini devam ettirme imkânı tanımıştır⁸⁵. Bu durumda sigortacı, prim ödenmemesi nedeniyle gemi ipoteki alacaklısına karşı TTK'nın 1024. maddesinde düzenlenen yükümlülükleri yerine getirmesi şartıyla sorumluluktan kurtulabilir.

TTK'nın 1024, 1026, 1027 ve 1434. maddeleri kapsamında sigortacının, prim ödenmemesi nedeniyle gemi ipoteki alacaklısına karşı sorumluluktan kurtulmasının şartlarını: sigortacıya bildirim, primin ödenmemesi ve sigorta ettirene ödeme süresi verilmesi, durumun gemi ipoteki alacaklısına bildiri ve verilen süre içinde primin ödenmemesi olarak saymak mümkündür.

a) Sigortacıya Bildirim

Yukarıda vurgulandığı gibi gemi ipoteki alacaklısının, kanunda belirtilen imkânlardan yararlanabilmesinin temel şartı, gemi ipoteginin sigortacıya bildirilmiş olmasıdır. Bildirimin şekli, içeriği ve süresi hakkında açık hüküm yoktur. Taraflar tacir ve işlem ticari işletmeyle ilgili olsa da yapılacak bildirim, TTK'nın 18(3) maddesinde sayılan ihbar ve ihtar niteliğinde olmadığından, sigorta sözleşmesi feshedilmeden önce olması şartıyla, her türlü şekilde yapılabilir⁸⁶.

Gemi ipoteki alacaklısının sigortacıya bildirimde bulunabilmesi için öncelikle sigorta sözleşmesi ve sigortacıdan haberdar olması gereklidir. Bu da çoğu zaman ancak gemi malikinin durumu ipotekli alacaklıya bildirmesiyle mümkündür. Gemi maliki, gemisini sigorta ettirmekle yükümlü olmadığı gibi TTK'da mevcut ya da sonradan yapılan sigorta sözleşmesinin gemi ipoteki alacaklısına bildirilmesine ilişkin bir açık bir

⁸⁵ Kalpsüz, s. 104; Akıncı, s. 103; Sözer, s. 124.

⁸⁶ Doktrinde ispat hukuku bakımından bildirim yazılı şekilde -noter, taahhütlü mektupla- yapılması tavsiye edilmektedir. Kalpsüz, s. 105. Aynı yönde bkz. Akıncı, s. 104.

hüküm de yoktur⁸⁷. Bu anlamda, taraflar aksini kararlaştırmadığı sürece, gemi malikinin, gemisini sigorta ettirme veya yapılmış bir sigorta sözleşmesini gemi ipoteği alacaklısına bildirme yükümlülüğünden bahsedilemez.

Atamer, haklı olarak, ipotekli alacaklının, ipoteği sigortacıya bildirebilmesi için sigorta sözleşmesinin varlığından haberdar olması gerektiğini, bu nedenle, ipotek ve sigorta sözleşmesinin her ikisinden de haberdar olan sigorta ettiren ve gemi malikinin, sigorta sözleşmesini ipotek alacaklısına bildirmek zorunda olduğunu belirtmektedir⁸⁸. Gerçekten de gemi ipoteği alacaklısının, kendisine bildirilmediği sürece, sigorta sözleşmesinin varlığından haberdar olması maddi olarak imkânsızdır. Bununla birlikte gemi ipoteği alacaklısının alacağına kavuşmasında en önemli araçlardan birisi olan sigortanın TTK’da bir zorunluluk olarak düzenlenmemiş olmasına rağmen, aksi kararlaştırılmadığı sürece, malikin veya sigorta ettirenin mevcut bir sigorta sözleşmesini ipotek alacaklısına bildirmekle yükümlü olduğunun kabul edilmesi TTK’nın amacına aykırılık teşkil edecektir. Aksi düşünce bu yükümlülüğü yerine getirmeyen malik/sigorta ettirenin, uğramış olduğu zarardan dolayı gemi ipoteği alacaklısına karşı sorumluluğunu gündeme getirecektir ki bu; Türk pozitif hukuku için mümkün değildir. Ayrıca genel olarak gemi ipoteği alacaklısı tacir olacağından, ipotek sözleşmesinde sigorta yapılması zorunlu kılınmamış olsa da, basiretli bir tacir gibi davranarak sigorta sözleşmesinin varlığını araştırması gerekir.

Hukuki niteliği konusunda açıklık olmamakla birlikte bildiri, hukuki işlem benzeri bir irade açıklaması olarak kabul etmek mümkündür. Bu itibarla; hukuki sonuç doğurması için sigortacının hâkimiyet alanına

⁸⁷ Hatta TTK’nın 1024. maddesinin üst kenar başlığı “Gemi İpoteğinin Sigortacıya Bildirilmesi”, alt kenar başlığı “Bildirim Yükümü” olmasına rağmen, gemi ipoteği alacaklısına, gemi ipoteğini sigortacıya bildirme yükümlülüğü getiren bir hüküm bulunmamaktadır. Maddede düzenlenen bildirim yükümlülüğü, gemi ipoteği kendisine bildirilen sigortacının, gemi ipoteği alacaklısına karşı yerine getirmek zorunda olduğu bildirimlerdir. Bu anlamda gemi ipoteği alacaklısı, gemi ipoteğini sigortacıya bildirip bildirmeme konusunda tamamen özgürdür.

⁸⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. *Atamer*, Gemi ve Uçak İpoteğinin, s. 340 ve 366; *Atamer*, K.: “Yeni Türk Hukuku Uyarınca, Gemiler Üzerinde İpotek, İntifa, Kira ve Finansal Kira Hâllerinde Sigorta İlişkileri”, [Yeni Türk Ticaret Kanunu’nda Deniz Sigortaları Bildiriler Kitabı, Deniz Hukuku Derneği – Sigorta Hukuku Türk Derneği Yayını, İstanbul 2012], s. 65 (“Gemiler Üzerinde İpotek”).

ulaşması yeterlidir⁸⁹. Sigorta sözleşmesini imzalayan acenteye yapılan bildirimler de sigortacıya yapılmış sayılır⁹⁰. Yine müşterek sigorta durumunda bildirim, malik tarafından ipotekli alacaklıya jeran olarak gösterilen sigortacıya yapılması yeterlidir (TTK m. 1025). İspat hukuku bakımından; bildirim yapıldığının ispat yükü gemi ipoteki alacaklısında, bildirim sigorta sözleşmesinin sona erdikten sonra yapıldığının ispat yükü ise sigortacıda olmalıdır⁹¹.

Gemi üzerinde ipotek tesis edildiğini bilen sigortacıya yine de bildirim yapılması gerekli olup olmadığı açık değildir. Diğer bir ifadeyle; gemi üzerinde ipotek tesis edildiğini bilmesine rağmen sigortacı, gemi ipoteki alacaklısı kendisine ipoteki bildirmediğini ileri sürerek yükümlüklerinden kaçınabilir mi?

TTK'nın 1024(1) maddesinin lâfzî yorumundan gemi ipotekiğinin sigortacıya bildirilmesinin zorunlu olduğu anlamı çıksa da özellikle maddede bildirim herhangi bir şekil şartına bağlanmamış olması, gemi ipotekiğini bilen sigortacıya ayrıca bildirim yapılmasının gerekli olmadığını göstermektedir. Zira bildirim maddi bir olgudur ve sigortacıya, gemi üzerinde ipotek tesis edildiğinin haber verilmesinden başka özel bir işlevi yoktur. Bununla birlikte bildirim zorunluluğunun olmaması sadece gemi üzerindeki ipoteki açık şekilde bilen sigortacı için geçerli olmalıdır. Diğer bir ifadeyle gemi ipotekiği alacaklısı, sigortacının gemi ipotekiğini kesin olarak bildiğini ispatlamalıdır. Bilmesi gerektiğini ispatlayarak bildirim yükümlülüğünden kurtulamamalıdır.

Gemi ipotekiğinin sigortacıya bildirim konusunda tartışılması gereken diğer bir husus ise bildirim kim tarafından yapılacağıdır. TTK'nın 1024(1) maddesinde kullanılan, "*İpotekli alacaklı, ipotekiği sigortacıya bildirmişse ...*" ibaresinden, bildirim bizzat ipotekli alacaklı tarafından yapılması gerektiği sonucu çıkmakla birlikte, maddenin amacı, sigortacının gemi ipotekiğinden haberdar olmasıdır. Bu itibarla gemi

⁸⁹ Krş. Eren, s. 1094; Von Tuhr, s. 606; Tekinay, S. / Akman, S. / Burcuoğlu, H. / Altop, H.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, B. 7, İstanbul 1993, s. 914.

⁹⁰ Krş. TTK m. 105(2), Sigortacılık Kanunu m. 23(18). Bu konuda ayrıca bkz. Atamer, Gemi ve Uçak İpotekiğinin, s. 366; Atamer, "Gemiler Üzerinde İpotek", s. 68.

⁹¹ Bildirim, hukuki sonuç doğurabilmesi için, sigorta sözleşmesinden cayılmadan veya sözleşme feshedilmeden önce yapılmalıdır.

ipoteğinin, ipotekli alacaklı dışında, gemi maliki, sigorta ettiren veya üçüncü bir kişi tarafından yapılmasının bir önemi olmamalıdır⁹².

b) Primin Ödenmemesi

Gemi ipoteği alacaklısına karşı sigorta tazminatı ödeme borcundan kurtulmak isteyen sigortacı, “primin zamanında ödenmediğini” gecikmeksizin ipotekli alacaklıya bildirmelidir. Bilindiği gibi sigorta hukuku anlamında primin ödenmemesi; primin hiç ödenmemesi veya izleyen primlerden birisinin ödenmemesi olarak iki farklı şekilde ortaya çıkmaktadır. Sigortacı, ipotekli alacaklıya karşı tazminat ödeme borcundan kurtulabilmek için, her iki durumda da primin ödenmediğini gemi ipoteği alacaklısına bildirmek zorunda mıdır? Bu anlamda öncelikle TTK’nın 1024(1) maddesinde kullanılan “*primin zamanında ödenmemesi*” ibaresinden neyin anlaşılması gerektiği tartışılmalıdır⁹³.

TTK’nın 1024(1) maddesinde “primin zamanında ödenmemesi” ibaresinin arkasına “*ve bu yüzden sigorta ettirene bir ödeme süresi belirlenmesi durumunda*” ifadesi eklenmiştir. Sigortacının, prim ödenmemesi nedeniyle sigorta ettirene bir süre vermesi sadece fesih hakkını kullanabilmesi için zorunludur. Cayma hakkını kullanabilmesi için sigortacının böyle bir süre verme yükümlülüğü olmadığından, “primin zamanında ödenmemesi” ibaresinden sadece izleyen primlerin ödenmemesi anlaşılmalıdır. Bu itibarla sigortacı, primin hiç ödenmediğini, dolayısıyla sorumluluğunun başlamadığını gemi ipoteği alacaklısına bildirimde bulunmakla yükümlü olmamalıdır⁹⁴. Bununla birlikte sigortacı,

⁹² Zira sigortacının, maddede düzenlenen bildirim yükümlülüklerinden, bildirim bizzat gemi ipoteği alacaklısı tarafından yapılmadığı gerekçesiyle kurtulması hem TTK’nın ruhuna hem de hakkaniyete aykırı olacaktır.

⁹³ Yukarıda geniş olarak açıklanmaya çalışıldığı gibi primin hiç ödenmemesi veya taksitlendirilmişse ilk taksitin ödenmemesi durumunda sigortacı üç ay içinde sözleşmeden cayma hakkına sahiptir. Sigortacı üç ay içinde sözleşmeden caydığını sigorta ettirene bildirebilir. Sigortacının herhangi bir bildirimde bulunmaması durumunda ise –üç ay içinde prim alacağını dava veya takip yoluyla istenmemiş olması hâlinde- bu süre sonunda sözleşmeden cayılmış sayıldığı kabul edilmektedir. İzleyen primlerden birisinin zamanında ödenmesi durumunda ise sigortacı isterse sözleşmeyi feshetme hakkına sahiptir. Bunun için sigortacının, sigorta ettirene, on günlük süre vererek borcunu yerine getirmesini, aksi hâlde, süre sonunda, sözleşmenin feshedilmiş sayılacağını ihtar etmesi gerekmektedir.

⁹⁴ Aynı önde bkz. *Atamer*, Gemi ve Uçak İpoteğinin, s. 372; *Atamer*, “Gemiler Üzerinde İpotek”, s. 84. Bununla birlikte yazar, TTK’nın 1456(6) maddesinde sigortacının, istem üzerine, sınırlı aynı hak sahibine sigorta koruması ve bedeli hakkında bilgi verir hükmü

hem cayma hem de fesih durumunda, sözleşmenin sona erdiğini gecikmeksizin gemi ipoteki alacaklısına bildirmek zorundadır⁹⁵.

Sigorta primlerinin sigorta ettirenin sözleşmede gösterilen adresinde ödeniyor olması durumunda, sigortacının, gemi ipoteki alacaklısına karşı da sorumluluktan kurtulabilmesi için sadece primlerin ödenmemiş olması yeterli değildir. Aynı zamanda sigortacı, sigorta ettirenin sözleşmede gösterilen adresinde, primin ödenmesini talep etmiş olmalıdır⁹⁶. Aksi takdirde, sigorta ettiren temerrüde düşmüş olmayacağından, sözleşmenin feshi de istenemeyecektir.

c) Sigorta Ettirene Ödeme Süresi Verilmesi

Yukarıda ayrıntılı olarak incelendiği gibi sigortacının, izleyen primlerin ödenmemesi nedeniyle sigorta sözleşmesini feshedebilmesi için sigorta ettirene on günlük bir ödeme süre vermelidir⁹⁷. On günlük bu süre asgari bir süredir. Sözleşme; sigortacı daha kısa süre vermişse onuncu günün sonunda, daha uzun bir süre belirlemişse bu sürenin sonunda ikinci bir ihtar gerek kalmaksızın feshedilmiş sayılır.

d) Gemi İpoteği Alacaklısına Bildirim

Primin ödenmemesi nedeniyle sigorta ettirene ödeme süresi belirleyen sigortacı, gemi ipoteki alacaklısına karşı da tazminat ödeme borcundan kurtulabilmesi için, durumu gecikmeksizin gemi ipoteki alacaklısına bildirmek zorundadır⁹⁸. Bildirimin, ipotek alacaklısının

uyarınca, ipotekli alacaklının yapacağı ipotek bildiri üzerine sigortacının, üç aylık cayma süresinin işlemekte olduğunu açıklaması gerektiğini belirtmektedir. Ancak TTK'nın 1456(6) maddesinde sigortacının bilgi verme yükümlülüğü, sigorta koruması ve miktarı ile sınırlı olarak ancak sınırlı aynı hak sahibinin istemi üzerine doğmaktadır. Bu anlamda sigortacının bildirim yükümlülüğünün doğması için gemi ipoteki alacaklısının sadece ipoteki bildirmesi yeterli değildir. Aynı zamanda sigortacıdan, sigorta koruması hakkında bilgi istemiş olması da gereklidir.

⁹⁵ TTK'nın 1024(1) maddesinin son cümlesinde sadece "... sürenin sonunda sigorta sözleşmesinin feshedilmesinde de aynı hük(mün) geçerli..." olduğu düzenlenmiş olsa da buradaki fesih geniş yorumlanmalıdır. Bu itibarla sigorta sözleşmesinin dışında olan ipotek alacaklısının primlerin zamanında ödenip ödenmediğini bilmesinin mümkün olmaması nedeniyle, cayma durumunda da sözleşmeden cayılmış sayıldığı gemi ipoteki alacaklısına bildirilmesi gerektiği kabul edilmelidir. Bu bildiri yapmayan sigortacı, kusuru oranında, ipotekli alacaklının zararını tazminle yükümlü olmalıdır.

⁹⁶ Bkz. TTK m. 1431(1).

⁹⁷ TTK m. 1434(3).

⁹⁸ TTK m. 1024(1). Ülgener, maddede sigortacıya; primlerin zamanında ödenmemesi sebebiyle sigorta ettirene bir ödeme süresi verilmişse bu durumun bildirilmesi ve

bildirilen son adresine yapılması⁹⁹ ve fiili hâkimiyetine ulaşması yeterlidir.

TTK'nın 1024(3) maddesinde bildirim şekli ve içeriğinin nasıl olacağı düzenlenmemiştir. TTK'nın 1434(3) maddesi kıyasen uygulanarak gemi ipoteği alacaklısına yapılacak bildirim de noter veya taahhütlü mektupla yapılması, ayrıca verilen süre içinde primin ödenmemesi durumunda sözleşmenin feshedilmiş sayılacağı da ihtar edilmeli midir?

TTK'nın 1434(3) maddesinde bildirim şekliyle ilgili düzenleme istisnai bir hükümdür. İstisnaların dar yorumlanması ilkesi¹⁰⁰ gereği, maddedeki şekil şartının sadece sigorta ettiren için zorunlu olduğu, gemi ipoteği alacaklısına karşı bildirim her türlü şekilde yapılabileceği kabul edilmelidir. Bununla birlikte TTK'nın 1024(1) maddesi gereği ipotek alacaklısına yapılacak bildirimde; primlerin zamanında ödenmediği, verilen süre içinde prim borcunun yerine getirilmesi, aksi hâlde, süre sonunda sözleşmenin feshedilmiş sayılacağına da belirtilmesi zorunlu olmalıdır. Dolayısıyla sigortacının, gemi ipoteği alacaklısına sadece primlerin zamanında ödenmediğini bildirmesi sorumluluktan kurtulması için yeterli değildir.

Bildirim yükümlülüğü sadece gemi ipoteği alacaklısına karşı tazminat ödeme borcundan kurtulabilmek için zorunludur. Primlerin ödenmemesi nedeniyle sigorta sözleşmesinin feshedilmiş sayılması için durumun gemi ipoteği alacaklısına bildirilmiş olması gerekli değildir. Dolayısıyla sigortacı, ipotekli alacaklıya olan bildirim yükümlülüğünü yerine getirmemiş olsa da; primin ödenmemesi nedeniyle sözleşmenin feshi, durumdan haberdar olmayan gemi ipoteği alacaklısına karşı da hüküm ifade eder. Diğer bir ifadeyle; sigorta priminin süresi içinde ödenmediği gerekçesiyle sigorta ettirene karşı için borcundan kurtulan sigortacı, sigorta tazminatı bakımından ipotekli alacaklıya karşı da borcundan kurtulmuş olur¹⁰¹. Zira TTK'nın 1024(2) maddesinde sigorta

primlerin belirlenen süre içerisinde ödenmemesi durumunda sözleşme feshedilmişse sözleşmenin feshinin bildiri şekline iki yükümlülük getirildiğini belirtmektedir. *Ülgener, M. F.:* “Gemi İpoteği Alacaklısının Sigortalananabilir Menfaati”, *Sigorta Hukuku Dergisi*, 1999, C. IV, S. 1, s. 43.

⁹⁹ *Akıncı*, s. 104.

¹⁰⁰ İstisnaların dar yorumlanması hakkında özellikle bkz. *Yongalık, A.:* “İstisnalar Dar Yorumlanır Kuralı ve Değerlendirilmesi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2011, C. LX, S. 1, s. 1-15.

¹⁰¹ *Kalpsüz*, s. 113; *Akıncı*, s. 104.

sözleşmesinin süresinden önce sona ermesini gerektiren sebeplerin ipotekli alacaklı için ancak durumun kendisine ihbarı veya herhangi bir şekilde öğrenmesinden iki hafta sonra hüküm ifade edeceği kuralı, sigorta sözleşmesinin primlerin zamanında ödenmemesi nedeniyle feshedilmesinde uygulanma alanı bulmaz¹⁰². Bununla birlikte bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen sigortacı, sigorta sözleşmesinden kaynaklanan tazminat ödeme borcundan kurtulsa da gemi ipoteki alacaklısına karşı haksız fiil hükümleri (TBK m. 49) uyarınca sorumlu olmaya devam eder. Bildirimin yapılmamış olması kusurlu bir davranış olacağından, ipotek alacaklısının, zararını ve kendisine bildirimin yapılmamış olduğunu ispatlaması yeterlidir. Sigortacı ise ipotek alacaklısının primlerin zamanında ödenmediği ve bu nedenle sigorta ettirene süre verilmiş olduğunu kesin olarak bildiğini ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilmelidir¹⁰³.

e) Verilen Süre İçinde Primin Ödenmemesi

TTK'nın 1434(3) gereği izleyen primlerin ödenmemesi nedeniyle sözleşmenin feshedilebilmesinin diğer bir şartı da sigortacının, en az on günlük bir süre vererek primlerin ödenmesini istemiş olmasıdır. Sigorta sözleşmesi, ancak verilen bu süre içerisinde primlerin ödenmemesi durumunda, artık ikinci bir ihtara gerek kalmaksızın feshedilmiş olur.

İpotek alacaklısı, sigorta ettireni beklemeden, verilen süre içerisinde primleri ödeyerek sigorta sözleşmesini ayakta tutma imkânına sahiptir¹⁰⁴. Bununla birlikte sigortacının, gemi ipoteki alacaklısı tarafından yapılan primi ödeme teklifini kabul etmekle yükümlü olup olmadığı ve kabul etmesi durumunda izleyen primlerin nerede ödeneceği konusu açık değildir. Bu nedenle konu ayrıca tartışılmalıdır.

aa) Primlerin Ödeme Yeri

TTK'nın 1432. maddesi uyarınca sigorta primi, kural olarak, sigorta ettirenin sözleşmede gösterilen adresinde ödenir¹⁰⁵. Dolayısıyla primlerin

¹⁰² Bkz. TTK m. 1024(3).

¹⁰³ Gemi ipoteki alacaklısının bildirilmesinde olduğu gibi sigortacı, gemi ipoteki alacaklısının durumu bildiğini kesin olarak ispatlamalı, bilmesi gerektiğini ispatlayarak bildirim yükümlülüğünden kurtulamamalıdır.

¹⁰⁴ Bu şekilde gemi ipoteki alacaklısı tarafından ödenen primler de gemi ipoteki kapsamına dahil olur. TTK m. 1022(2).

¹⁰⁵ Bu emredici bir kural olmayıp taraflar başka bir ödeme yeri kararlaştırabilirler. Ancak sözleşmede başka bir ödeme yeri gösterilmiş olmasına rağmen, sigorta primi fiilen

ödenmemesinden doğan haklarını kullanmak isteyen sigortacı; primlerin ödenmesi için bir ifa yeri kararlaştırılmışsa kararlaştırılan adreste, kararlaştırılmamışsa sigorta ettirenin sözleşmede gösterilen adresinde primlerin ödenmesini istemiş olmalıdır. Aynı şekilde verilen süre içinde sigorta ettirenin ödeme yapacağını bildirmesi durumunda da sigortacı, ifa yerine giderek prim alacağını tahsil etmelidir. Aksi halde sigortacının temerrüdü gerçekleşeceğinden, sigorta sözleşmesinin feshedilmesi söz konusu olmayacaktır.

Muaccel primlerin gemi ipoteği alacaklısı tarafından ödenmesi, borcun üçüncü kişi tarafından ifasıdır. Bu nedenle ifa yeri, aksi kararlaştırılmadıkça, sigorta ettirenin sözleşmede gösterilen adresi olmalıdır. Sigortacı, ipotekli alacaklı tarafından ödenecek primlerin kendi yerleşim yerinde ödenmesini isteyemez. Dolayısıyla ipotekli alacaklının sigorta primini ödeyeceğini sigortacıya ihbar etmesi durumunda sigortacı, ifa yerine giderek prim alacağını tahsil etmekle yükümlüdür. Aksi halde sigortacı temerrüde düşeceği gibi süre sonunda sigorta sözleşmesi ipotekli alacaklıya karşı da feshedilmiş sayılmaz.

bb) Sigortacının Prim Ödemesini Kabul Etme Yükümlülüğü

Bilindiği gibi TBK'nın 83. maddesi gereği borcun bizzat borçlu tarafından ifa edilmesinde alacaklının menfaati bulunmadıkça borçlu, borcunu şahsen ifa etmekle yükümlü olmadığından, kural olarak, üçüncü kişilerin, borçlunun bilgi ve iradesi olmaksızın, onun borcunu ifa etmesinin önünde hukuki bir engel yoktur¹⁰⁶. Bununla birlikte borçlunun, üçüncü kişi tarafından borcunun ifa edilmesine kesin olarak karşı çıkması durumunda alacaklının ifayı kabul etmekle yükümlü olup olmadığı hususu açık değildir. Doktrinde ağırlıklı görüş borçlunun, üçüncü kişinin ifasına açık şekilde itiraz etmesi durumunda, alacaklının ifayı reddetmesi durumunda temerrüde düşmeyeceği, ancak üçüncü kişinin, borcun ifasında doğrudan doğruya bir menfaatinin bulunması durumunda, alacaklının veya borçlunun karşı çıkmasına rağmen, borcu ifa edebileceği aksi halde ifayı reddeden alacaklının üçüncü kişinin bundan doğan

sigorta ettirenin gösterdiği adreste ödene gelmekte ise, bu ödeme yerine ilişkin taraflar arasındaki bu söz konusu şart yok sayılır. Bkz. TTK m. 1432 (ikinci cümle).

¹⁰⁶ Üçüncü kişi tarafından ifa, borçluyu, onayı hatta bu yönde iradesi olmasa da borçtan kurtarır. Bkz. *Eren*, s. 927; *Von Tuhr*, s. 486.

zararlarına katlanacağıdır¹⁰⁷. Diğer görüş ise borcun, üçüncü kişi tarafından ifasının ancak borçlunun iradesiyle mümkün olduğu, alacaklının, borçlunun iradesi dışında üçüncü kişi tarafından yapılan ifayı reddetmesi gerektiği yönündedir¹⁰⁸.

Bir para borcu olan sigorta priminin bizzat sigorta ettiren tarafından ifa edilmesinde sigortacının bir menfaatinin olmadığı açıktır¹⁰⁹. Dolayısıyla sigortacı, kural olarak, gemi ipoteği alacaklısı tarafından yapılan prim ödemesini reddedememelidir¹¹⁰. Hatta sigortacı, sigorta ettirenin açık şekilde karşı çıkması durumunda da ipotekli alacaklı tarafından yapılacak prim ödemesini kabul etmek zorundadır. Zira TTK'nın 1029. maddesi gereği sigortacı, muaccel olan sigorta primlerini ve sigorta sözleşmesi gereğince ona yapılması gereken diğer ödemeleri kanunen reddedebileceği durumlarda bile, bunları sigortalıdan ve ipotekli alacaklıdan kabul etmekle yükümlüdür¹¹¹. Aksi halde temerrüde düşer. Ancak sigortacının, primleri kabul etme yükümlülüğü, sigorta ettirene vermiş olduğu süre ile sınırlıdır.

C) Sorumluluktan Kurtulmanın Sonuçları

Sigortacının prim ödenmemesi nedeniyle gemi ipoteği alacaklısına karşı da sorumluluktan kurtulması durumunda sigorta sözleşmesi, sigorta ettiren yanında ipotekli alacaklıya karşı da sona ermiş olur. Buradaki sona erme sözleşmenin feshi hükmündedir. Dolayısıyla sigortacı, fesih tarihine

¹⁰⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. *Eren*, s. 928; *Oğuzman*, K. / *Öz*, T.: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. I, B. 11, İstanbul 2013, s. 263; *Tekinay / Akman / Burcuoğlu / Altop*, s. 769.

¹⁰⁸ *Kılıçoğlu*, *Borçlar Hukuku*, s. 547. Yazar, aksi halde alacaklının borca aykırı davranmış olacağını ve sonuçlarına katlanacağını belirtmektedir.

¹⁰⁹ *Kayıhan*, s. 147; *Ayli*, s. 52.

¹¹⁰ *Şenocak*, K.: *Mesleki Sorumluluk*, s. 206. Hatta Yazar, sigortacının, üçüncü kişi tarafından yapılan ödeme teklifini, sigorta ettiren itiraz etse dahi, reddedemeyeceğini belirtmektedir.

¹¹¹ Akıncı, TTK'nın 1029. maddesinin (1956 tarihli eski TTK m. 906) kaynağını oluşturan Alman İnşa Halindeki Gemiler Hakkında Kanun'un 38(1) maddesinin vaz edilmesinin sebebinin Alman Medeni Kanunu'nun 267(2) maddesinde hükme bağlanan borçlunun itiraz etmesi durumunda alacaklının üçüncü kişinin ifasını reddedebileceği hükmünü bertaraf edilmesi olduğunu belirtmektedir. *Akıncı*, s. 102.

TBK'da Alman Medeni Kanun'un 267(2) maddesine benzer bir hüküm olmasa da Kanun Koyucu, muaccel olan sigorta primlerini, kanunen reddedebileceği durumlarda bile ipotekli alacaklıdan kabul edeceğini düzenleyerek yaşanması muhtemel tereddütlerin önüne geçmiştir. Böylece ipotekli alacaklıya kendisini bizzat koruma imkanı bahsetmiştir. Bu konu ve eleştiriler için ayrıca bkz. *Kalpsüz*, s. 113.

kadarki döneme ait primlere hak kazanır. Ancak gemi ipoteği alacaklısı sigorta sözleşmesinin tarafı olmadığından sigortacı, fesih anına kadar muaccel olan primlerin ödenmesini gemi ipoteği alacaklısından isteyemez. Ayrıca fesih anından itibaren ipotekli alacaklı, sigorta primini ödeyerek sigorta sözleşmesini ayakta tutma imkânını da kaybeder.

Sorumluluktan kurtulmanın diğer en önemli ve doğal sonucu ise sigortacının, bu andan itibaren gerçekleşen rizikolardan dolayı sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğünün ortadan kalkmasıdır. Sigortacı, tazminat ödeme yükümlülüğü olmamasına rağmen her nasılsa ödemiş olduğu sigorta tazminatını, sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre geri isteme hakkına sahiptir¹¹². Bu kapsamda sigorta tazminatı ödeme yükümlülüğünün olmadığını bilmesine rağmen gemi ipoteği alacaklısına ödeme yapan sigortacının, sigortalının haklarına halef olup olamayacağı ayrıca tartışılmalıdır.

Bilindiği gibi TTK'nın 1472(1) maddesi¹¹³ uyarınca sigorta tazminatını ödeyen sigortacı, hukuken sigortalının yerine geçer. Sigortalının gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı sahip olduğu dava hakkı, tazmin ettiği bedel kadar, sigortacıya intikal eder. Ayrıca sigortacı, sorumlulara karşı başlatılan dava veya icra takibini, mahkemenin veya diğer tarafın onayı gerekmeksizin kaldığı yerden devam ettirebilir. Sigortacı bu haklara, sigortalı ile bu sonuca yönelik herhangi bir hukuki işleme ihtiyaç olmaksızın¹¹⁴, kanun gereği sahip olmakla birlikte; hukuken geçerli bir sigorta sözleşmesinin varlığı, sigortalının üçüncü kişiye karşı tazminat hakkına sahip olması ve sigorta tazminatının ödenmiş olması gereklidir¹¹⁵.

Sigorta priminin ödenmemesi nedeniyle ipotekli alacaklıya karşı tazminat ödeme borcundan kurtulması durumunda, hukuken geçerli bir sigorta sözleşmesinin varlığından bahsedilemeyeceğinden, sigortacı, artık

¹¹² *Omağ*, M.K.: *Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti*, B. 2, İstanbul 2011, s. 73.

¹¹³ 1956 tarihli TTK m. 1301.

¹¹⁴ *Omağ*, s. 70; *Bilge*, M. E.: "Sigorta Tazminatını Alan Sigortalının Zarar Veren Üçüncü Şahısla Yaptığı İşlemlerin Sigortacının Halefiyeti Üzerindeki Etkisi ve Yargıtay Uygulaması", *Hayri Domaniç'e 80. Yaş Günü Armağanı*, C. I, İstanbul 2001, s. 75.

¹¹⁵ *Çeker*, s. 173; *Bilge*, s. 70; *Arğılılı*, İ.: "Sigorta Hukukunda Halefiyet", *İstanbul Barosu Dergisi*, 2013, C. LXXXVII, S. 3, s. 83.

halefiyet ilkesi uyarınca hukuken sigortalının yerine geçemez¹¹⁶. Yargıtay'ın, halefiyet şartlarının gerçekleşmemesine rağmen sigortalısına ödeme yapan sigortacının, alacağın temlik hükümlerine göre dava hakkına sahip olduğu görüşü¹¹⁷ de burada uygulama imkânı bulamaz. Zira sigorta sözleşmesinin sona ermesiyle sigorta tazminatı da kendiliğinden gemi ipoteğinin kapsamından çıkar. Bu nedenle ipotekli alacaklıya yapılan ödemeye karşılık yapılacak olan bu temlik sadece ipotekli alacaklının mevcut tazminat alacağı olabilir. Dolayısıyla tazminat ödeme borcundan kurtulmasına rağmen ödeme yapan sigortacı; sigortalının değil, mevcut olması şartıyla belki sadece ipotekli alacaklının alacağını temlik etmiş olacaktır¹¹⁸.

¹¹⁶ Kılıçoğlu, A.: “Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1974, C. XXXI, S. 1-4, s. 413.

¹¹⁷ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 22.03.1999 tarihli kararında (E. 1999/357, K. 1999/2407), “Sigortacının açtığı rücu davasında Türk Ticaret Kanununda anılan halefiyet şartları gerçekleşmemiş olup da, sigortacı ödeme yaptığı sigortalısından zarar sorumlusuna karşı olan dava hakkını temlik yoluyla almışsa, davacı Türk Ticaret Kanunu hükmüne göre değil, Borçlar Kanunu maddelerinde düzenlenmiş bulunan alacağın temlik hükümlerine göre dava açabileceği(ne)” hükmetmiştir. Yargıtay sonraki uyuşmazlıklarda da aynı yönde kararlar vermiştir. Bkz. 11. HD, 27.04.2006, E. 2005/4599, K. 2006/4745; 11. HD, 26.02.2007, E. 2006/265, K. 2007/3448. (www.kazanci.com; Lale / Akgül, s. 415).

¹¹⁸ TTK'nın 1028. maddesinde sigortacının; sigorta sözleşmesinin herhangi bir sebeple süresinden önce sona ermesi veya sigorta ettiren ya da sigortalının fiili yüzünden tazminat ödeme borcundan tamamen yahut sigorta bedelini azaltan veya sigortacının sorumlu olduğu tehlikenin kapsamını daraltan bir anlaşma nedeniyle kısmen kurtulmasına rağmen ipotekli alacaklıya ödeme yapmak zorunda kalması durumunda, ödediği oranda, ipotekli alacaklının haklarına halef olacağı hükme bağlanmaktadır. Buradaki halefiyet, kanundan doğan ve sigortacının halefiyetini düzenleyen TTK'nın 1472. maddesinin özel bir uygulamasıdır. Bununla birlikte TTK'nın 1028. maddesinin uygulanabilmesi için sigortacının, sigortalıya karşı sigorta tazminatı ödeme borcundan kurtulmasına rağmen ipotekli alacaklıya karşı sorumluluğunun devam ediyor olması gereklidir. İpotekli alacaklıya karşı da sorumluluktan kurtulmasına rağmen ipotekli alacaklıya ödeme yapan sigortacı, artık ipotekli alacaklının haklarına halef olamayacaktır. Ayrıntıya fazla girilmemekle birlikte, şartların mevcut olması durumunda belki, sadece alacağın temlikinden bahsedilebilir.

SONUÇ

Sigorta sözleşmesinin taraflarından sigorta ettirenin asli edim yükümlülüğünün sigorta primi ödeme borcu olması nedeniyle gerek Sigorta Hukuku gerek Deniz Ticareti Hukuku'nda primin ödenmesine özel sonuçlar bağlanmıştır. Primin tamamı veya taksitlendirilmişse ilk taksit ödenmedikçe sigortacının sorumluluğu başlamadığı gibi sigortacıya da sözleşmeden cayma hakkına sahiptir. İzleyen primlerin zamanında ödenmemesi durumunda ise sigortacı isterse sözleşmeyi feshedebilmekte ve bu durumda gemi ipoteği alacaklısına karşı da sorumluluktan kurtulmaktadır. Bu nedenle kanun koyucu, gemi ipoteğini sigortacıya bildiren ipotekli alacaklıya, primleri ödeyerek sigorta sözleşmesini ayakta tutma imkânı vermiştir. Bu anlamda özellikle geminin zıyı veya hasarı durumunda sigorta tazminatından mahrum olmak istemeyen gemi ipoteği alacaklısının, gemi ipoteğini sigortacıya bildirmesi büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte bu bildirim yapılmamış olsa da sigortacı, riziko gerçekleştiğinde gemi üzerinde ipotek olup olmadığını araştırmak zorundadır. Dolayısıyla sigortalıya ödemeye yapan sigortacı, gemi üzerinde ipotek olduğunu bilmediğini ileri sürerek gemi ipoteği alacaklısına karşı sorumluluktan kurtulamaz.

TTK'da gemi ipoteği alacaklısı tarafından sigortacıya ve sigortacı tarafından gemi ipoteği alacaklısına karşı yapılacak bildirimler için herhangi bir şekil öngörülmemiştir. İspat hukuku açısından bu bildirimlerin noter veya taahhütlü mektupla yapılması uygulamada yaşanacak uyuşmazlıkları azaltacaktır.

Primlerin ödenmemesi nedeniyle sigortacının, gemi ipoteği alacaklısına karşı bildirim yükümlülüğü sadece izleyen taksitlerden birinin ödenmemesi durumunda ortaya çıkar. Primin tamamı veya taksitlendirilmişse ilk taksitinin ödenmemesi durumunda sigortacının cayma hakkını kullanması veya sözleşmeden cayılmış sayılması durumunda böyle bir yükümlülük mevcut değildir. Dolayısıyla ipotekli alacaklının, sigortacıdan, sigorta sözleşmesinin kapsam ve şartları ile bedeli hakkında istemde bulunması büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Akıncı, S.:* Türk Hukukunda Gemi İpoteği, Ankara 1958, s. 99.
- Akalp Demirtabak, D.:* “Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 9.2.2005 Tarihli Kararının İncelenmesi”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 2008, C. LXVI, S. 1, s. 325-335.
- Alpöğünç, E.:* “Gemi İpoteği Kavramı ve Gemi İpoteği ile Sigorta Tazminatı Arasındaki İlişki Konusunda Bir İnceleme”, Adalet Dergisi, 1986, C. LXXVII, S. 2, s. 15-33.
- Altay, S. / Eskiocak, A.:* Türk Medeni Hukukunda Taşınmaz Rehni, İstanbul 2007.
- Anık, G.:* “Borçlunun Temerrüdünden Dolayı Sözleşmeden Dönme”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2005, C. 59, s. 214-235.
- Aral, İ.:* “Sigorta Sözleşmelerinde Prim Ödeme Borcu”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2007, C. XIII, S. 3-4, s. 117-144.
- Aral Eldeleklioğlu, İ.:* “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2012, C. XI, S. 22, s. 203- 222.
- Arğıllı, İ.:* “Sigorta Hukukunda Halefiyet”, İstanbul Barosu Dergisi, 2013, C. LXXXVII, S. 3, s. 81-92.
- Arseven, H.:* Sigorta Hukuku, B. 2, İstanbul 1991,
- Atamer, K.:* Gemi ve Uçak İpoteğinin Hukuksal Temelleri, İstanbul 2012, s. 340 (Gemi ve Uçak İpoteğinin).
- Atamer, K.:* “Gemi İpoteği Hükümlerinin Yasama Tarihesi, Kaynakları ve Bazı Uyum Sorunları”, Rona Serozan’a Armağan, C. I, İstanbul 2010, s. 249-313.
- Atamer, K.:* “Yeni Türk Hukuku Uyarınca, Gemiler Üzerinde İpotek, İntifa, Kira ve Finansal Kira

- Hâllerinde Sigorta İlişkileri”, [Yeni Türk Ticaret Kanunu’nda Deniz Sigortaları Bildiriler Kitabı, Deniz Hukuku Derneği – Sigorta Hukuku Türk Derneği Yayını, İstanbul 2012], s. 49-96 (“Gemiler Üzerinde İpotek”).
- Ayli, A.:* Zarar Sigortalarında Prim Ödeme Borcu, İstanbul 2003.
- Bilge, M. E.:* “Sigorta Tazminatını Alan Sigortalının Zarar Veren Üçüncü Şahısla Yaptığı İşlemlerin Sigortacının Halefiyeti Üzerindeki Etkisi ve Yargıtay Uygulaması”, Hayri Domaniç’e 80. Yaş Günü Armağanı, C. I, İstanbul 2001, s. 67-83.
- Bozer, A.:* Sigorta Hukuku, Ankara 2004.
- Can, M.:* Türk Özel Sigorta Hukuku, B. 3, Ankara 2009.
- Can, M.:* Sigorta Sözleşmesinin Tabi Olduğu Hukuki Esaslar, Ankara 2012, s. 33 (Sigorta Sözleşmesinin Tabi).
- Cebe, M. S.:* Mal Sigortaları Hukuku, Ankara 2010.
- Çağa, T.:* Deniz Ticareti Hukuku, C. I, İstanbul 2004.
- Çeker, M.:* Sigorta Hukuku, B. 8, Adana 2013.
- Dinçment, N.:* “Munzam Zarar Kavramı ve Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin Munzam Zarara İlişkin Bazı Yeni Kararları”, Sigorta Hukuku Dergisi, 2003, C. VIII, S. 1, s. 125-180.
- Doğanay, İ.:* Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. III, Ankara 1979.
- Eren, F.:* Borçlar Hukuku Genel Hükümler, B. 15, Ankara 2013.
- Göknil, M. N.:* Deniz Ticareti Hukuku, Ankara 1935.
- Hill, C.:* Maritime Law, B. 6, Londra 2003.
- İstanbullu, A.:* “Taşınmaz Rehni ve Gemi İpoteki”, Deniz Hukuku Dergisi, 2001-2002, C. VI-VII, S. 1-4, s. 145-172.
- Kalpsüz, T.:* Gemi Rehni, B. 5, Ankara 2004.
- Kaner, İ.:* Deniz Ticareti Hukuku, B. 3, İstanbul 2013.
- Karahasan, M. R.:* Yeni Türk Medeni Kanunu Eşya Hukuku, C. II, İstanbul 2007.

- Kayıhan, Ş.:* Sigorta Sözleşmelerinde Prim Ödeme Borcu, Ankara 2004.
- Kender, R.:* Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, B. 12, İstanbul 2013 (Sigorta Hukuku).
- Kender, R.:* “Police Verme Yükümlülüğüne Aykırılıktan Doğan Hukuki Sonuçlar”, Sigorta Hukuku Dergisi, 1997, C. II, S. 1, s. 7-14 (“Police Verme Yükümlülüğü”).
- Kender, R.:* “Zarar Sigortalarında Prim Ödenmemesinin Hukuki Sonuçları”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 1996, C. X, S. 1-2, s. 753-767.
- Keskin, D.:* “Kesin Vadeli İşlemlerde İfa Etmeme: Temerrüt ve İmkansızlık”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2007, C. XI, S. 1-2, s. 209-231.
- Kılıçoğlu, A.:* Borçlar Hukuku Genel Hükümler, B. 15, Ankara 2012, s. 675.
- Kılıçoğlu, A.:* “Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1974, C. XXXI, S. 1-4, s. 395-446.
- Kubilay, H.:* Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, İzmir 2003
- Lale, M. / Akgül, İ.:* Sigorta Hukuku, C. I, B. 2, Ankara 2011.
- Light Algantürk, D.:* “Sigorta Sözleşmesi Süresi İçinde Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2012, C. XI, S. 22, s. 1-8
- Oğuzman, K. / Öz, T.:* Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I, B. 11, İstanbul 2013.
- Oğuzman, K. / Seliçi, Ö. / Oktay - Özdemir, S.:* Eşya Hukuku, B. 15, İstanbul 2012.
- Okay, S.:* Deniz Ticareti Hukuku, C. I, B. 3, İstanbul 1970.
- Oktay, S.:* “537 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname’nin İptalinden Sonra Ortaya Çıkan Durum”, Sigorta Hukuku Dergisi, 1999, C. IV, S. 1, s. 19-26.
- Omağ, M.K.:* Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti, B. 2, İstanbul 2011.

- Rydenfelt, M.: Insurance in Ship Finance, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Lund Üniversitesi.
- Seliçi, Ö.: “Kesin Vadeli İşlemler”, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, 1968, C. II, S. 3, s. 92-107.
- Serozan, R.: Sözleşmeden Dönme, B. 2, İstanbul 2007.
- Seven, V.: “Sigorta Priminin Rizikonun Gerçekleşmesinden Sonra Tahsil Edilmesinin Sonuçları”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2009, C. XI, Özel Sayı, s. 1267-1278.
- Sözer, B.: Deniz Ticareti Hukuku, C. I, İstanbul 2013.
- Şeker, Z.: “Sigorta Ettirenin Taksitlendirilmiş Primi Ödeme Borcunda Temerrüde Düşmesinin Sonuçları”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Kemal Oğuzman’a Armağan), 2002, C. I, S. 1, s. 653-660.
- Şenocak, K.: Hukuki Himaye Sigortası, Ankara 1993.
- Şenocak, K.: Mesleki Sorumluluk Sigortası, Ankara 2000 (Mesleki Sorumluluk).
- Sözer, B.: Deniz Ticareti Hukuku, C. I, İstanbul 2013.
- Tekinay, S. / Akman, S. / Burcuoğlu, H. / Altop, H.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, B. 7, İstanbul 1993.
- Tunçomağ, K.: Borçlar Hukuku, C. I, B. 4, İstanbul 1969.
- Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), TBMM Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S. Sayısı: 96, s. 438, <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss96.pdf> (Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2014).
- Ülgener, M. F.: “Gemi İpoteği Alacaklısının Sigortalanabilir Menfaati”, Sigorta Hukuku Dergisi, 1999, C. IV, S. 1, s. 37-49.
- Von Tuhr, A. (çev. Edege, C.): Borçlar Hukukunun Umumi Kısmı, C. I ve II, Ankara 1983.
- Yongalık, A.: “İstisnalar Dar Yorumlanır Kuralı ve Değerlendirilmesi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2011, C. LX, S. 1, s. 1-15.